

VOLUME 2

ISSUE 2

SEPTEMBER 2022

The Orange Journal

EMERGENCY AID and DISASTER SCIENCE

An Official Publication of the
Association for Emergency Aid and Disaster Managers

AYAYDER
ACIL YARDIM VE AFET YÖNETİCİLERİ DERNEĞİ

Sanat Eseri Çağrısı

Acil Yardım ve Afet Bilimi dergisinin kapak resmi için uygun bir sanat eseri çağrısıdır.

Eğer düşündüğünüz bir sanat eseri fotoğrafınızın yayınlanmasını istiyorsanız yüksek çözünürlüklü jpeg. dosyasını aşağıdaki adrese gönderiniz.

E-mail: info@jeads.org

Tüm gönderimler değerlendirildikten sonra sanat eseri sahiplerine geri bildirim yapılacaktır. Daha fazla bilgi için *Yazarlar için Talimatlar* bölümüne bakınız.

Editorial Office

Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği
(AYAYDER),
Çanakkale, Türkiye

Editor-in-Chief

Cüneyt Çalışkan, MSc, M.Eds, PhD

Deputy Editor

Hüseyin Koçak, MSc, DM, PhD

Editorial Assistant

Bektaş Sarı, MSc, PhD
Hasan Uçar, MSc
Jale Yazgan, MSc, PhDc

Typesetting Management

Cüneyt Çalışkan, MSc, M.Eds, PhD

Editorial Office

Adres: Kemalpaşa Mahallesi Mehmetçik Bulvarı 22/2 Merkez/
Çanakkale

Mail: info@jeads.org

Acil Yardım ve Afet Bilimi Dergisi (ISSN: 2757-9174), Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği tarafından yılda iki (2) sayı olmak üzere Mart ve Eylül aylarında elektronik ortamda yayınlanan süreli bir yayındır.

Tüm makaleler Dergi'nin online gönderim platformu üzerinden gönderilmelidir. Makaleler Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği Editöryal Ofis tarafından düzenlenmektedir. Her bir makalede ifade edilen görüşler yazarlara aittir ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti veya AYAYDER Editöryal Ofisi'nin pozisyonunu veya resmi politikalarını zorunlu olarak yansıtmaz.

Makale Gönderim ve Yazarlar için Talimatlar

Bu derginin son dört sayfasından veya www.jeads.org adresinden ulaşabilirsiniz.

Telif Hakkı ©2022 Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği
Tüm hakları saklıdır. AYAYDER izni alınmadan bu yayının hiçbir parçası fotokopi veya diğer şekillerde çoğaltılarak ticari amaçlar için kullanılamaz.

Editor-in-Chief

Dr. Cüneyt Çalışkan, MSc, M.Eds, PhD

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü
Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Deputy Editor

Dr. Hüseyin Koçak, MSc, DM, PhD

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye

Editorial Board

Prof. Dr. Alper ŞENER

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları ve
Klinik Mikrobiyoloji AD, Çanakkale,
Türkiye

Prof. Dr. Arzu TUNA

İzmir Tınaztepe Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü,
İzmir, Türkiye

Prof. Dr. Bahar GÜÇİZ DOĞAN

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Banu ÇAKIR

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Çoşkun BAKAR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp
Fakültesi Halk Sağlığı AD,
Çanakkale, Türkiye

Prof. Dr. Deniz ÇALIŞKAN

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Ercan KOCAYÖRÜK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık AD, Çanakkale,
Türkiye

Prof. Dr. Günhan ERDEM

Girne Amerikan Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet
Yönetimi Bölümü, Girne, KKTC

Prof. Dr. Hakan ALTINTAŞ

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Haydar SUR

Üsküdar Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Hilal ÖZCEBE

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. İlknur MAYA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Eğitim AD, Çanakkale,
Türkiye

Prof. Dr. Mehmet ERYILMAZ

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Tıp
Fakültesi Acil Tıp AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Mikdat KADIOĞLU

İstanbul Teknik Üniversitesi Uçak ve
Uzay Bilimleri Fakültesi Meteoroloji
Mühendisliği Bölümü, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Sarp ÜNER

Lokman Hekim Üniversitesi Tıp
Fakültesi Halk Sağlığı AD, Ankara,
Türkiye

Prof. Dr. Seçil ÖZKAN

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Prof. Dr. Sibel OYMAK YALÇIN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp
Fakültesi Halk Sağlığı AD,
Çanakkale, Türkiye

Prof. Dr. Şükrü ERSOY

Yıldız Teknik Üniversitesi Doğa
Bilimleri Araştırma Merkezi, İstanbul,
Türkiye

Prof. Dr. Yunus Emre ÖZER

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Afet Yönetimi AD, İzmir,
Türkiye

Prof. Dr. Zerrin Toprak KARAMAN

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Afet Yönetimi AD, İzmir,
Türkiye

Doç. Dr. Afşin Ahmet KAYA

Gümüşhane Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet
Yönetimi Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

Doç. Dr. Ali EKŞİ

Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık
Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İlk ve
Acil Yardım Bölümü, İzmir, Türkiye

**Doç. Dr. Berna Burçak BAŞBUĞ
ERKAN**

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen
Edebiyat Fakültesi İstatistik Bölümü,
Ankara, Türkiye

Doç. Dr. Ayşe Handan DÖKMECİ

Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık
Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet
Yönetimi Bölümü, Tekirdağ, Türkiye

Doç. Dr. Bülent ÖZMEN

Gazi Üniversitesi Deprem
Mühendisliği Uygulama ve Araştırma
Merkezi, Ankara, Türkiye

Doç. Dr. Mustafa KARA

Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü,
Çanakkale, Türkiye

Doç. Dr. Nüket ERBAYDAR

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk
Sağlığı AD, Ankara, Türkiye

Doç. Dr. Özge KARADAĞ ÇAMAN

Columbia Üniversitesi Sürdürülebilir
Kalkınma Merkezi, New York, ABD

Doç. Dr. Özlem BİLİR

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp
Fakültesi Acil Tıp AD, Rize, Türkiye

Doç. Dr. Pijush SAMUI

National Institute of Technology Patna,
Department of Civil Engineering India

**Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Osman
KOÇAK**

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp
AD, Erzurum, Türkiye

Editorial Board**Dr. Öğr. Üyesi Aysun GÜZEL**

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Burdur, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Burcu KÜÇÜK BİÇER

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi ve Bilişimi AD, Ankara, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Dilek DORUK KONDAKCI

Trakya Üniversitesi Keşan Hakkı Yörük Sağlık Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Edirne, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Ebru İNAL

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Çanakkale, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Elif BÜLBÜL

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Hemşirelik Fakültesi, İstanbul, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Elif IŞIK

Artvin Çoruh Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Artvin, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Erdal TEKİN

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp AD, Erzurum, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Eyyüp YILDIZ

Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Galip USTA

Trabzon Üniversitesi Tonya Meslek Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım Programı, Trabzon, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Gülcan DEMİR

SİNOP Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Sinop, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ERSUNAN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp AD, Rize, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Kerem KINIK

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ALTUNTAŞ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp AD, Rize, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Murat KUŞ

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Burdur, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Nihal AYDIN

Kastamonu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Kastamonu, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Nurcan BIÇAKÇI

Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Tekirdağ, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Özcan ERDOĞAN

Bezmialem Vakıf Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Afet Yönetimi AD, İstanbul, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ASLAN

Ardahan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Ardahan, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Semih KORKUT

Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul Kartal Dr. Lütfi Kırdar Şehir Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Acil Tıp AD, İstanbul, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Sevda EFİL

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Çanakkale, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Tuncay POLAT

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Acil Durum ve Afet Yönetimi AD, Erzincan, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep TEMİZ

Artvin Çoruh Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Artvin, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. Asuman ŞENER

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Samsun, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. Canan KAŞ GÜNER

Kastamonu Üniversitesi Taşköprü Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Kastamonu, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. İsmet ÇELEBİ

Gazi Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Ankara, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. Mahinur DURMUŞ İSKENDER

Kastamonu Üniversitesi Taşköprü Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Kastamonu, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. Tuğba ÇINARLI

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Samsun, Türkiye

Dr. Fahad AHMED

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye

Dr. Selman Salim KESGİN

Türk Kızılay Akademi Başkanlığı, Ankara, Türkiye

Dr. Sıdıka TEKELİ YEŞİL

Danışman, Frauenarztpraxis Rheinfelden, Rheinfelden, Switzerland

Dr. Mehmet Akif DÖNMEZ

İstanbul, Türkiye

Dr. Miraç KARAKOÇ

Çanakkale İl Özel İdaresi, Çanakkale, Türkiye

Statistics and Advisory Board

Öğr. Gör. Dr. Hande KONŞUK ÜNLÜ
Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı
Enstitüsü Sağlık Araştırmaları AD,
Ankara, Türkiye

English Language Advisor

Öğr. Gör. Dr. Bektaş SARI
Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık
Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbı
Hizmetler ve Teknikler Bölümü,
İzmir, Türkiye

Typesetting Management

Dr. Öğr. Üyesi Cüneyt ÇALIŞKAN
Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,
İstanbul, Türkiye

Reviewers

Dr. Öğr. Üyesi Aysun GÜZEL

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Burdur, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Galip USTA

Trabzon Üniversitesi Tonya Meslek Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım Programı, Trabzon, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Gülcan DEMİR

SİNOP Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Sinop, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Nurcan BIÇAKÇI

Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Tekirdağ, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Tuncay POLAT

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Acil Durum ve Afet Yönetimi AD, Erzincan, Türkiye

Öğr. Gör. Dr. İsmet ÇELEBİ

Gazi Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Ankara, Türkiye

Table of Contents

Letter to the Editor

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Sisteminde Gönüllülük Çalışmaları: Örnek Bir Proje 'gonulluol.org' 25

[Volunteering in Emergency and Disaster Management System: An Exemplary Project 'gonulluol.org']

Nurdal Durmuş

Original Research

Sağlıkla İlgili Bölümlerde Okuyan Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin 28

Disiplinlerarası Eğitim Algılarının Ekip Çalışması Tutumlarına Etkisi

[The Effect of Perceptions of Interdisciplinary Education on Teamwork Attitudes of Senior University Students Studying in Health-Related Departments]

Yusuf Uyan, Ahmet Gülsoy, Mahinur Durmuş İskender

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Spora Yönelik 35
Tutumlarının Belirlenmesi

[Determining the Attitude of Students of Emergency Aid and Disaster Management Department to Sports]

Ramazan Aslan, İrem Cantürk, Emine Pekel

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Sisteminde Gönüllülük Çalışmaları: Örnek Bir Proje “gonulluol.org”

[Volunteering in Emergency and Disaster Management System: An Exemplary Project “gonulluol.org”]

Nurdal Durmuş, MSc, HRM¹

¹ Türk Kızılay, Ankara, Türkiye

Sorumlu Yazar / Correspondence Address:

Nurdal Durmuş, MSc, HRM

Türk Kızılay, Ankara, Türkiye

E-mail: nurdaldurmus@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 01.09.2022

Kabul tarihi / Accepted: 15.09.2022

Elektronik yayın tarihi: 18.09.2022

Online published

Anahtar Kelimeler / Keywords: Yok.

Kısaltmalar / Abbreviations: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)

Künye / Cite this article as: Durmuş N. Volunteering in emergency and disaster management system: an exemplary project ‘gonulluol.org’. *Emerg Aid Disaster Science*. 2022;2(2):25-27.

Copyright holder Journal of Emergency Aid and Disaster Science

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. This is an open Access article which can be used if cited properly.

Sivil toplum kuruluşları faaliyet alanları ve amaçlarına göre varlıklarını sürdürmek için gönüllü insan kaynağına ihtiyaç duyarlar. Gönüllülük toplumda insanlar arasındaki sosyal ilişkilerin gelişmesinde, değer yargılarının oluşmasında, sosyal farkındalığın ve girişimciliğin artmasında ve sosyal sorunların çözülmesinde önemli bir etkenidir. Gönüllülük; yerel, bölgesel ve ulusal sınırların ötesinde küresel sınırları aşan, toplumsal, ekonomik ve politik kabul edilebilirliği en yüksek ortak değerlerdendir. Tarih boyunca toplumların yaklaşımlarına göre farklı biçimlerde uygulanmış gönüllülük faaliyetleri güçlü bir geleneğe sahiptir. Toplumlar iyi-kötü, olağan-olağanüstü, refah ve kriz dönemlerinde başvurulan bir kamu politikası olarak gönüllülüğe ihtiyaç duymaktadırlar.¹ Özellikle son yıllarda ortaya çıkan insani krizler, savaşlar, göç ve mülteci hareketliliğinin getirdiği sorunlar, pandemi, deprem, sel, yangınlar, küresel açlıkla mücadele vb. afetler nedeniyle sivil toplum kuruluşlarının hizmetlerine duyulan ihtiyacın ve beklentinin arttığı bilinmektedir. Kısıtlı maddi olanaklara sahip ve artan sorunlarla mücadelede yoğun insan kaynağına ihtiyaç duyan sivil toplum kuruluşlarının iş ve hizmet üretiminde amaçlarını gerçekleştirmek için gönüllü katkısı ve yönetimi pek çok açıdan stratejik öneme sahip bir konu olarak değerlendirilmektedir.²

Türkiye, dünya ortalamaları incelendiğinde gönüllülük konusunda yeterli katılımın sağlanamadığı ülkelerden birisidir. Türkiye’de gönüllülük kültürünün daha çok bir STK çatısı altına girmeden mahalle dayanışması, bireysel aktivizm gibi informal düzeyde yapıldığı ve raporlanmadığı için dünya ortalamalarının altında kaldığı görülmektedir.³ OECD 2018 yılı Gençlik Durum Değerlendirmesi Raporunda, 15-29 yaş aralığındaki gençlerin bir STK’ya gönüllü/üye olmaları yüzdesine göre Türkiye’nin en alt sırada olduğu görülmektedir. Diğer OECD ülkelerinde sivil topluma ortalama gönüllü/üye katılım oranı %30 iken bu oran Türkiye’de %5’i geçmemektedir.⁴

Türkiye’de gönüllü durumunun dünya ortalamalarının altında yer almasının temel sorunlarının başında sivil toplum kuruluşlarının gönüllü yönetim yaklaşımlarından ve gönüllü yönetim sistemlerinin olmayışından kaynaklanan “katılım, algı, bağlılık, yönetim, mevzuat ve raporlama” konuları yer almaktadır.⁵ Türkiye’de gönüllülükle ilgili istatistiklerin düşük yansımalarının temel bir başka nedeni de sivil toplum kurumsal yönetim altyapısının önemli bir bileşeni olan dijitalleşme ve raporlama sisteminin genelde mali konulara odaklanmış, insan kaynağı olarak gönüllü yönetim süreçlerinde yaygın bir raporlama veya yönetim kültürünün oluşmamasından kaynaklanmaktadır.⁶ Bu yaklaşım nedeniyle sivil toplum kuruluşları nezdinde faaliyetlere katılan çok sayıda gönüllünün katılım, yönetim ve faaliyetlerinin raporlanmasında sorunlar yaşanmaktadır.

Türkiye Kızılay Derneği, kuruluşundan itibaren gönüllülerle yoğun, etkin ve verimli çalışan Türkiye’nin en köklü ulusal insani yardım örgütüdür. Uluslararası Kızılaç ve Kızılay Hareketinin aktif ve güçlü bir üyesi olan Türk Kızılay için gönüllü çalışma aynı zamanda kuruluşunu üstüne bina ettiği 7 temel ilkedendir. Türkiye Kızılay Derneği gönüllülük faaliyetlerini şekillendiren uluslararası ve ulusal mevzuat ve ilkelerin yanı sıra, gönüllülük çalışmalarını “Kızılay Gönüllülük Politikası” uyarınca sürdürmektedir.⁷ Türk Kızılay hâlihazırda “Genç Kızılay”, “Kızılay Kadın”, “Kızılay Engelsiz” teşkilatları ve gönüllü merkezleriyle toplumun farklı kesimlerini gönüllülük için organize etmektedir. Kızılay şubelerinin aktif katılımlarıyla Kızılay Gönüllü Yönetimi Direktörlüğü tarafından koordine edilen bu çalışmalar gönüllüleri ve gönüllü çalışmaları organize etmek üzere geliştirilmiş gonulluol.org isimli dijital gönüllü yönetim platformu üzerinden yürütülmektedir. 2020 yılı başından itibaren faal olan gonulluol.org, Türkiye’deki gönüllülük kültürünün gelişmesi adına önemli bir adım, hatta aşama olmuştur.

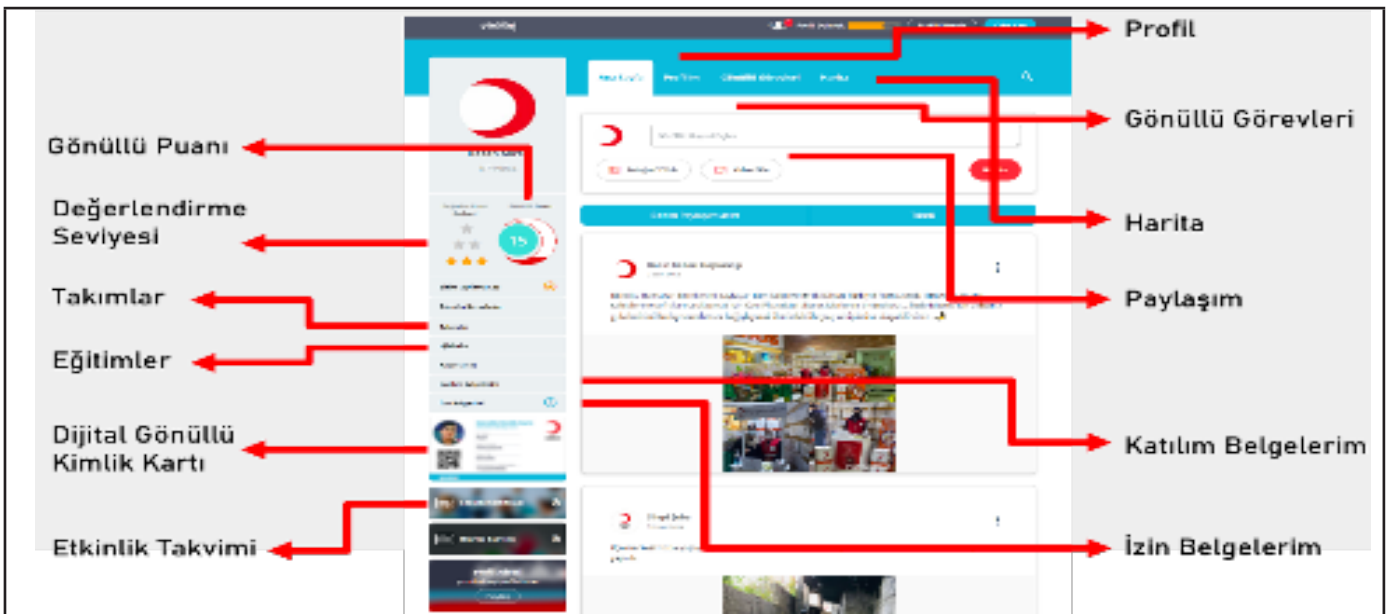
Gönüllü Yönetim Sistemi, Kızılay'ın gönüllülük yönetim süreçlerinin yanında çevrimiçi eğitim platformu olma ve gönüllülerin yaptığı faaliyetlerin yaygınlaştırılması için bir sosyal ağ işlevi de görmektedir. Sistem aynı zamanda gönüllüğün en temel sorunlarından biri olan katılım konusunu da büyük ölçüde ortadan kaldırmakta ve gönüllü katılımını dijitalleştirerek kolaylaştırmaktadır. "gonulluol.org" gönüllü olmanın basit ve işlevsel hale getirilmesine, kayıt, görevlendirme, eğitim, değerlendirme, motivasyon dahil gönüllü faaliyetlerin ve topluma sağlanan sosyal faydanın artmasına aracılık etmektedir.

- Gönüllülerin tek sistem üzerinden tüm süreçlerinin yönetildiği, eğitim, görev, iletişim, raporlama, kuruma katkılarının takip edildiği teknolojik yeniliklerle güncellenen bir platform olma özelliği taşımaktadır.
- Gönüllüler eliyle yapılacak faaliyet ve projelerin çeşitliliğinin artırılmasıyla Kızılay'ın ve toplumun gönüllü insan kaynağı ile çalışma kapasitesi ve gönüllülük kültürünün artmasına katkı sunmaktadır.
- Ulusal çaptaki tüm gönüllüleri kapsayan basit, yönetilebilir, raporlanabilir, geliştirilebilir gönüllü sosyal ağ özelliği de olan bir yönetim sistemidir.
- Gönüllü görevlerde iş deneyimi kazanmış Kızılaycılık kültürünün içinden gelen gönüllülerin niteliklerinin toplum yararına hizmete dönüştürülmesine aracılık etmektedir.
- Gönüllülere olan ihtiyaçların doğrulanabilir veriler ile analizlerinin yapılmasına aracılık etmektedir. Bu analizler sonucunda ihtiyaç ve kapasiteye uygun doğru planlamalar gerçekleştirilmektedir.
- Gönüllülüğün sürdürülebilir olması için kayıt altına alınan veriler ışığında şeffaf ve kuralları belli ödüllendirmeler gerçekleştirilmekte ve gönüllü motivasyonu sağlanmaktadır.
- Ulusal ve uluslararası operasyonlarda ihtiyaç duyulacak gönüllü insan kaynağına erişimde kolaylık sağlamaktadır.
- Olağan ve olağanüstü afet durumlarında içerdiği teknolojik yenilikler sayesinde yerel insan kaynağı kapasitesinin çalışmalarına dâhil edilmesine kaynak sağlamaktadır.

Sistemin gönüllülere sağladığı kişisel profil özellikleri aşağıdaki şekilde gösterilmektedir. Kişiselleştirilmiş profil sayesinde gönüllüler deneyimlerini paylaşmakta, niteliklerine uygun olarak açılan takımlara katılabilmektedirler. Bu özelliğe nedeniyle gonulluol.org gönüllülerin sosyal medya platformu olarak da kullanılmakta ve örnek bir model oluşturmaktadır.

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Çalışmalarında Gönüllüler
Afet ve kriz durumlarında sivil toplum kuruluşları hizmetlerini ulaştırabilmek için çok fazla insan kaynağına ihtiyaç duymaktadırlar. İhtiyaç duyulan insan kaynağının hızlıca temin edilmesi ve organize bir şekilde yönetme becerisi de büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple afet ve kriz süreçlerinde gönüllü yönetiminin tecrübeli profesyoneller veya gönüllü afet liderleri tarafından yönetilmesi zaruridir. Gönüllüler her ne kadar karşılaşmaları muhtemel olaylarla ilgili eğitimlerden geçiyor ve afetlere hazırlanıyor olsalar bile somut olarak böyle bir durumla karşı karşı kaldıklarında bağlı oldukları kurum ve sahada görev alan personelle uyum içerisinde ve onların yönlendirmeleri ile hareket etmeli, bireysel davranışların önüne geçilmelidir. Bu hem kendi hem de yardım sunmak üzere sahada buldukları mağdurların sağlık ve güvenlikleri için hayati bir konudur. Bu sebeple Türk Kızılay gönüllüleri afet, kriz ve acil durumlarına yönelik uygulamalı eğitimlerden geçmektedirler.

Herhangi bir afet, kriz yahut acil durum oluştuğunda gonulluol.org sistemine kayıtlı gönüllüler sistem üzerinden coğrafi bilgi sistemleri kullanılarak lokasyon bazlı tespit edilmekte ve ihtiyaç duyulan görevlere doğrudan yönlendirilebilmektedirler. Bu sistem sayesinde ihtiyaç duyulan insan kaynağı yerelden veya yerele en yakın yerleşim yerlerinden anında temin edilmekte ve kriz masasıyla entegre edilerek hızlıca göreve başlatılmaktadırlar.

Şekil 1: gonulluol.org Profil Ekranı ve İçerdiği Özellikler

Kaynak: (Kızılay gonulluol.org İş Analizi, 2020, ss. 8-13)

Türk Kızılay, gönüllü kaynağının afete hazırlık, müdahale ve iyileştirme kapasitesini geliştirmek amacıyla çeşitli projeler de yürütmektedir. Mevcut projeler arasında yer alan “Temel Afet Gönüllüsü Yetiştirme Programı” ve “Gönüllü Afet Lideri Yetiştirme Programı” sayesinde gönüllüler afet, kriz ve acil durumlar karşısında nasıl hareket edileceğine dair bilgi edinmekte, ani yaşanan bu gibi durumlarda bağlı oldukları kuruluşlarla daha etkili, verimli ve uyumlu bir şekilde çalışmaktadırlar. Keza Türk Kızılay afet sırasında ve sonrasında gönüllülerine yönelik “Gönüllü Destek” uygulamaları gerçekleştirerek psikososyal destek dahil pekçok destek vermekte ve tüm görevleri boyunca beslenme, barınma, seyahat, materyal, kıyafet vb dahil tüm ihtiyaçları kurum tarafından karşılanmaktadır.

Afetlerde insan kaynağı olarak müdahale kapasitenin artırılması için gönüllülerini süreçlerine dâhil eden Kızılay; bunların yanında çevre, göç, mülteci, sağlık, eğitim, kan hizmetleri, gençlik kampları, kadın ve çocuk çalışmaları, engelliler, iletişim-medya, psikososyal hizmet, sosyal hizmet-sosyal inceleme, bağış ve kampanyalar, etkinlik ve organizasyon çalışmaları gibi pek çok alanda gönüllü katılımına imkân sağlamaktadır. Kızılay gönüllüsü olarak kuruma katkı sunmak veya kendilerini geliştirmek isteyenler Kızılay gönüllü yönetim sistemi üzerinden 34 farklı gönüllülük alanında niteliklerine uygun görevlere katılabilmektedirler.⁸ Gönüllü yönetim sistemi Türk Kızılay tarafından İzmir Depremi (2020), Giresun Dereli Seli (2020), Orman Yangınları (2020-2022), Kastamonu Bozkurt Seli (Ağustos 2021) gibi Türkiye’de yaşanan

pek çok afet olayında aktif olarak kullanılmıştır. Gerçek afet olayları ve tatbikatlar ile güncelleme ve geliştirme süreçleri devam etmektedir.

KAYNAKLAR

1. Dulkadiroğlu, H. (2016). Gönüllülük, Gönüllü Kuruluşlar ve Devlet Arasındaki İş Birliği: Americorps Örneği Ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi.
2. Durmuş, N. (2021). Çevrimiçi Bir Dünyada Dijital Gönüllülük. *Dergi 1868*.
3. Türkiye’de Sivil Toplum, T. (2011). Türkiye’de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu II.
4. Engaging And Empowering Youth. (2018). Engaging And Empowering Youth · 1 Engaging And Empowering Youth Across The Oecd A Youthful Summary Of The 2018 Stocktaking Report. www.oecd.org.
5. Arslan, M. L. (2018). Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük: Sorunlar ve Çözüm Yolları.
6. Kızılay Gyd Raporlama Ekranı. (2022). Power BI | Microsoft Teams. https://teams.microsoft.com/_#/apps/1c-4340de-2a85-40e5-8eb0-4f295368978b/sections/Home.
7. Kızılay Gönüllülük Politikası Gyd. (2021). PLT.004 Gönüllülük Politikası.
8. Kızılay gonulluol.org İş Analizi. (2020). Türk Kızılay’ı İş Analizi Dokümanı (İAD) Doküman Kontrol.

Sağlıkla İlgili Bölümlerde Okuyan Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Disiplinlerarası Eğitim Algılarının Ekip Çalışması Tutumlarına Etkisi

[The Effect of Perceptions of Interdisciplinary Education on Teamwork Attitudes of Senior University Students Studying in Health-Related Departments]

[ID](#)Yusuf Uyan, MSc, PhD¹; [ID](#)Ahmet Gülsoy, MSc, PhD¹; [ID](#)Mahinur Durmuş İskender, MSc, PhD²

¹ Kastamonu Üniversitesi Taşköprü Meslek Yüksek Okulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü İlk ve Acil Yardım Programı, Kastamonu, Türkiye

² Kastamonu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Kastamonu, Türkiye

Sorumlu Yazar / Correspondence Address:

Yusuf Uyan, MSc, PhD

Kastamonu Üniversitesi Taşköprü Meslek Yüksek Okulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü İlk ve Acil Yardım Programı, Kastamonu, Türkiye

E-mail: yusufuyann@hotmail.com

Geliş tarihi / Received: 08.06.2022

Revizyon tarihi / Revised: 09.09.2022

Kabul tarihi / Accepted: 15.09.2022

Elektronik yayın tarihi: 18.09.2022

Online published

Anahtar Kelimeler / Keywords: Disiplinlerarası, Ekip Çalışması, Sağlık / Interdisciplinary, Teamwork,

Kısaltmalar / Abbreviations: Disiplinlerarası Eğitim Algısı Ölçeği (DEAÖ), Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği (EÇTÖ)

Künye / Cite this article as: Uyan Y, Gülsoy A, Durmuş İskender M. The effect of perceptions of interdisciplinary education on teamwork attitudes of senior university students studying in health related departments. *Emerg Aid Disaster Science*. 2022;2(2):28-34.

Copyright holder Journal of Emergency Aid and Disaster Science

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. This is an open Access article which can be used if cited properly.

Özet

Giriş: Ekip çalışması sağlık profesyonelleri arasında başarıya ulaşmanın altın anahtarıdır. Çeşitli sağlık meslekleri arasındaki zorunlu ekip çalışması, eğitimde disiplinlerarası bir yaklaşıma duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Bu kapsamda sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin ekip çalışmasını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu çalışmalara pozitif yönde katkı sunacak faaliyetlere dikkat çekilmesinin önemi günümüzde daha da artmaktadır.

Amaç: Araştırmanın amacı disiplinlerarası bir ekibin üyeleri olacak olan sağlıkla ilgili eğitim veren bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin disiplinlerarası eğitim algılarının ekip çalışması tutumları üzerine etkisinin araştırılmasıdır.

Yöntem: Tanımlayıcı-ilişki arayıcı tipte gerçekleştirilen araştırmaya sağlık alanında öğrenim gören son sınıf 269 öğrenci dahil edilmiştir. Normal aralığa girmeyen 28 veri, veri setinden çıkarılmış ve analiz 241 veri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Veriler; 28 Şubat – 15 Mart 2022 tarihleri arasında online anket formu kullanılarak toplanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %17'si erkekler, %83'ünü kadınlar oluşturmaktadır (n=241). "Disiplinlerarası Eğitim Algısı Ölçeği (DEAÖ)" ve "Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği (EÇTÖ)" toplam puan ortalamalarıyla bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0,05). Ayrıca öğrencilerin akademik not ortalaması arttıkça istatistiksel olarak DEAÖ ve EÇTÖ puanlamalarında da artış görülmektedir.

Sonuç: Disiplinlerarası eğitimin ekip çalışması üzerine pozitif yönde bir etkisi bulunmaktadır. Çalışma akademik ortalamaya ile ekip çalışması tutumu arasındaki olumlu etkiyi ortaya çıkarmıştır.

Abstract

Introduction: Teamwork is the golden key to success among healthcare professionals. Mandatory teamwork between various health professions reveals the need for an interdisciplinary approach in education. In this context, the importance of determining the factors affecting the teamwork of the students studying in the field of health and drawing attention to the activities that will contribute to these studies in a positive way is increasing.

Purpose: The main purpose of the research is to investigate the effect of interdisciplinary education perceptions of students studying in health departments, who will be members of an interdisciplinary team, on teamwork perceptions.

Method: 269 senior students studying in the field of health participated in the descriptive-relationship-seeking research. 28 data that did not fall into the normal range were excluded from the data set and the analysis was performed on 241 data. Data; It was collected between 28 February – 15 March 2022 using an online questionnaire.

Findings: Of the students participating in the study, 17% were boys and 83% were girls (n=241). A statistically significant difference was found between the total score averages "Interdisciplinary Education Perception Scale (IEPS - TR)" and "Team Work Attitude Scale (T-TAQ)" of the departments (p<0.05). - In addition, as the academic grade point average of the students increases, statistically, there is an increase in the IEPS - TR and T-TAQ scores.

Conclusions: Interdisciplinary education has a positive effect on teamwork. The study revealed the positive effect between academic average and teamwork attitude.

Günümüzde sağlık hizmetlerinin sunumunda kaliteli bakım beklentisi artmıştır. Sağlık profesyonelleri arasındaki ekip çalışması, kaliteli hasta bakımının anahatıdır. Hastanın bakımına odaklanmak için bir araya gelen ekip içerisinde her disiplin, belirli güçlü yönlerini ortaya koyacak ve diğer ekip arkadaşlarının zayıf yönlerini tamamlayacaktır. Bir ekibi oluşturan farklı disiplinlerdeki sağlık çalışanları ve öğrencilerinin, hasta bakımına yönelik yeni bilgi, beceri, yaklaşım kazanmaları, etkili iletişimde bulunmaları, birbirlerinin rol ve sorumluluklarına uyum sağlamaları için disiplinlerarası eğitime ihtiyaçları vardır.¹

Çeşitli sağlık meslekleri arasındaki zorunlu ekip çalışması, eğitimde disiplinlerarası bir yaklaşıma duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.² Öğrencileri ve çeşitli sağlık disiplinlerinden uygulayıcıları bir araya getiren eğitim deneyimleri, katılımcıların profesyonellik anlayışını ve sağlık ekibini geliştirmede etkili olmaktadır.³ Öğrenciler geleceğe hazırlanmak için diğer sağlık hizmeti sağlayıcılarıyla etkili işbirliği içinde çalışmak için gerekli becerileri öğrenmelidirler. İşbirlikçi uygulamanın etkinliğini ve verimliliğini artırmanın bir yolu da disiplinlerarası eğitimidir. Disiplinlerarası eğitim, öğrenci ve öğretim elemanlarına birçok fayda sağlamaktadır. Yararları arasında; sağlık bölümleri disiplinlerindeki öğrenciler arasında daha iyi iletişim ve gelecekteki iş birliğini teşvik etmek, kaynakları en üst düzeye çıkarmak ve eğitim maliyetlerini azaltmak için ortak içerik alanlarında öğrenci ve öğretim elemanı katılımını artırmak ve hastaların sağlığını iyileştirmek için uygun maliyetli hizmetler üretmek sayılabilir.⁴

Günümüzde sağlık profesyonellerinin alanında uzmanlaşmayı, rasyonelleşmeyi ve maksimizasyonu destekleyen bütünlüklü bakım sağlamaları gerekmektedir.⁵ Sağlık profesyonelleri, danışmanlık, raporlama, hedef belirleme ve müdahale planlaması, bakım yönetimi, sevk ve takip gibi sağlık hizmeti çalışmalarının çeşitli boyutlarında kilit roller oynamaktadır. Meslek gruplarının kendi içinde mesleki yeterlilikleri, meslekler arası ekip çalışmasının oluşmasında temeldir. Etkili tıp ve sağlık hizmetleri eğitimi programları için bu yeterliliklerin kapsamlı bir değerlendirmesine ihtiyaç vardır.⁶ Birden fazla disiplinden kişilerle ekip çalışması, profesyonel istihdam için gerekli olan önemli bir beceri olarak kabul edilmektedir. Sağlık mesleklerinde öğrenciler için çeşitli öğretim yöntemleri araştırılmış ve disiplinler arası takım becerilerini geliştirmede bu yöntemlerin genel olarak etkili olduğu tespit edilmiştir.⁷ Bu kapsamda sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin ekip çalışmasını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve ekip çalışmasını pozitif yönde etkileyen faaliyetlere dikkat çekilmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmada sağlıkla ilgili eğitim veren bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin disiplinlerarası eğitim algısının ekip çalışması tutumları üzerindeki etkileri araştırılacaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın tipi

Bu araştırma; tanımlayıcı-ilişki arayıcı tiptedir.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın evreni Kastamonu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenim görmekte olan Hemşirelik ve Ebelik bölümlerinin son sınıf öğrencileri ile Kastamonu Üniversitesi

tesisi Taşköprü Meslek Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım programı ve Tıbbi Dökümantasyon ve Sekreterlik programlarında öğrenim görmekte olan son sınıf toplam 450 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada, örneklem seçimine gidilmemiş, araştırma kriterlerini karşılayan ve çalışmaya katılmayı kabul eden tüm öğrencilere ulaşılması hedeflenmiştir. Toplamda 269 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir. Normal aralığa girmeyen 28 veri, veri setinden çıkarılmış ve analiz 241 veri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yer alan bireylerin dahil edilme kriterleri:

- Sağlıkla ilgili bölümde üniversite öğrencisi olmak,
- Son sınıf öğrencisi olmak,
- Araştırmaya katılmaya gönüllü olmak.

Araştırmada yer alan bireylerin çalışmadan çıkarılma kriterleri:

- Veri toplama araçlarının tamamını yanıtlamamak.

Veri toplama araçları

Verilerin elde edilmesinde araştırma tekniği olarak anket kullanılmıştır. Anket oluşturulurken, "Sosyo-demografik Özellikler Soru Formu", "Disiplinlerarası Eğitim Algısı Ölçeği (DEAÖ)"⁸ ve "Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği (EÇTÖ)"⁹ kullanılmıştır.

Sosyo-demografik özellikler soru formu

Formda, öğrencilerin ekip çalışması tutumlarını etkileyebileceği düşünülen sosyo-demografik özellikleri içeren 3 soru yer almaktadır.

Disiplinlerarası eğitim algısı ölçeği (DEAÖ) formu

Ölçeğin orijinali Luetch vd. (1990) tarafından geliştirilmiş olup,¹⁰ Terzioğlu ve arkadaşları (2019) tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır.⁸ Ölçek 17 soru ve 3 alt boyuttan oluşma olup şu şekildedir: Yetkinlik ve özerklik (1.,3.,4.,5.,7.,9.,10.,13. maddeler), iş birliğine olan ihtiyacın algılanması (6., 8. maddeler), mevcut iş birliğinin algılanması (2., 14.-17. maddeler) ve başkalarının değerini anlama (11.,12.,18. maddeler). Disiplinlerarası Eğitim Algısı Ölçeği, 6'lı likert tipinde bir ölçektir ve 17 madde içermektedir. Ölçeğin madde tanımlamaları: 6- kesinlikle katılıyorum, 5- orta derecede katılıyorum, 4- biraz katılıyorum, 3- biraz katılmıyorum, 2- orta derecede katılmıyorum, 1- kesinlikle katılmıyorum şeklindedir. Ölçekten alınacak en düşük puan 17, en yüksek puan 102'dir.

Ekip çalışması tutumları ölçeği (EÇTÖ) formu

Ölçeğin orijinali Baker ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilmiş olup,¹¹ Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Yardımcı ve arkadaşları (2012) tarafından yapılmıştır.⁹ Ölçek 28 sorudan oluşmakta olup; kesinlikle katılmıyorum (1 puan), katılmıyorum (2 puan), kararsızım (3 puan), katılıyorum (4 puan), kesinlikle katılıyorum (5 puan) ifadelerini içeren beşli likert tipte bir ölçektir. Ölçek; Ekip yapısı (1.-6. maddeler), Liderlik (7.-12. maddeler), Durum izlenimi (13.-18. maddeler), Karşılıklı destek (19.-23. maddeler) ve İletişim (24.-28. maddeler) olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten en az 28 en fazla 140 puan alınabilmektedir.

Verilerin toplanması

Veriler, 28 Şubat – 15 Mart 2022 tarihleri arasında online anket formu aracılığı ile toplanmıştır.

Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen veriler “IBM SPSS Statistics 23.0” paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Tabachnick ve Fidell (2014)’in çalışmalarında kullandığı skewness ve kurtosis değerlerinin $\pm 1,5$ arasında olması normal dağılımı sağladığı varsayımı ile skewness ve kurtosis katsayıları değerlendirilmeye alınmış ve bu değerlerin beklenen aralıkta olmasından dolayı araştırma verilerinin normal dağılımı sağladığı varsayılmıştır.¹² Ölçeklerin güvenilirliklerin belirlenmesinde cronbach alfa (α) iç tutarlılık katsayısı kullanılmıştır. DEAÖ için α ; 0,937 ve EÇTÖ için α = 0,917 bulunmuştur. Alfa değeri 0 ile 1 arasında değerler alır ve kabul edilebilir bir de-

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir. Katılımcıların %17’sini erkekler, %83’ünü kadınlar oluşturmaktadır (n=241). Öğrencilerin öğretim gördüğü bölüm ve programlara göre dağılımları incelendiğinde katılımcıların %31,1’i İlk ve Acil Yardım programında, %21,2’si Tıbbi Dökümantasyon ve Sekreterlik programında, %25,7’si Ebelik bölümünde ve %22’si Hemşirelik bölümünde öğrenim görmektedir (Tablo 1).

DEAÖ ve EÇTÖ toplam puan ortalamalarıyla bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu sonuçlara göre bölümlerin disiplinlerarası eğitim algıları ile ekip çalışması tutumları farklılık göstermektedir. DEAÖ ortalama puanı en yüksek olan grup İlk ve Acil

ğerin en az 0,7 olması arzu edilir. Buna göre her iki ölçek için de güvenilirlik katsayısı yüksek düzeydedir.¹³ Demografik verilerin gösteriminde yüzde (%), frekans (n) testleri uygulanmıştır. İki grupta bağımsız değişkenlerin tutum puanı yönünden farklılaşma durumunu saptamak amacıyla İndependet Simple t testi, ikiden fazla gruba sahip bağımsız değişkenlerin farklılaşma durumunu saptamak amacıyla ise Man Way Anova testi kullanılmıştır. Bağımlı-bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla Spearman’ın sıra korelasyon analizi kullanılmıştır. Tüm analizlerde istatistiksel anlamlılık için $p < 0,05$ değeri aranmıştır.

Yardım programı ($88,64 \pm 8,61$) iken en düşük puan ortalamasına sahip olan grup Hemşirelik bölümüdür ($77,24 \pm 12,06$). EÇTÖ toplam ortalama puanı en yüksek olan grup Tıbbi Dökümantasyon ve Sekreterlik programı ($123,39 \pm 12,38$) iken en düşük puana sahip olan grup ise Hemşirelik bölümüdür ($111,11 \pm 12,55$). Akademik not ortalaması yönünden DEAÖ ortalama puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ($p > 0,05$) olmamasına karşın akademik not ortalaması arttıkça öğrencilerin disiplinlerarası eğitim algılarının artış gösterdiği görülmektedir. EÇTÖ toplam puan ortalamaları akademik başarı arttıkça artış göstermekle birlikte akademik not ortalamaları ile EÇTÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < 0,05$) (Tablo 1).

DEAÖ ve EÇTÖ alt ölçeklerinin ortalama puanları ile bölümler arasında karşılaştırma Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 1. Demografik Veriler ve İlişkiler

Değişkenler	n	%	DEAÖ Ortalama $\pm$ SS	EÇTÖ Ortalama $\pm$ SS
<i>Cinsiyet</i>				
Erkek	41	17	87,82 $\pm$ 9,83	122,97 $\pm$ 10,95
Kadın	200	83	83,66 $\pm$ 11,35	118,57 $\pm$ 12,98
Test ve p değeri			t: 2,18	t: 2,02
			p: 0,03	p: 0,044
<i>Bölüm</i>				
İlk ve Acil yardım ^a	75	31,1	88,64 $\pm$ 8,61	122,50 $\pm$ 10,78
Tıbbi Dökümantasyon ve Sekreterlik ^b	51	21,2	86,13 $\pm$ 11,33	123,39 $\pm$ 12,38
Ebelik ^c	62	25,7	83,85 $\pm$ 10,23	119,12 $\pm$ 12,38
Hemşirelik ^d	53	22	77,24 $\pm$ 12,06	111,11 $\pm$ 12,55
Test ve p değeri			F: 12,924	F: 12,099
			p < 0,001	p < 0,001
			(d- a, b, c)	(d- a, b, c)
<i>Akademik Ortalama</i>				
0-2	4	1,7	82,25 $\pm$ 9,14	107,25 $\pm$ 25,31
2,01-2,5 ^a	43	17,8	82,16 $\pm$ 12,36	115,06 $\pm$ 13,32
2,51-3	94	39	83,40 $\pm$ 11,29	117,79 $\pm$ 23,32
3,01-3,5 ^b	89	36,9	86,23 $\pm$ 10,44	122,56 $\pm$ 10,62
3,51-4	11	4,6	87 $\pm$ 11,37	127,09 $\pm$ 15,38
Test ve p değeri			F: 1,406	F: 5,233
			p: 0,233	p < 0,001
				(a-b)

Tablo 2. DEAÖ ve EÇTÖ'nün Sağlık Bölümü Öğrencileri Arasında Karşılaştırılması (n=241)

Ölçekler ve alt ölçekler	Bölümler				
	İlk ve acil yardım ¹ Ortalama ± SS	Tıbbi Doküman- tasyon ve Sekreterlik ² Ortalama ± SS	Ebelik ³ Ortalama ± SS	Hemşirelik ⁴ Ortalama ± SS	Toplam Ortalama ± SS / Test ve p değeri
DEAÖ alt ölçekleri					
Yetkinlik ve özerklik	20,24 ± 2,80	20,05 ± 2,89	19,38 ± 2,88	17,98 ± 3,21	19,48 ± 3,04 F:6,943 p < 0,001 (1-4 / 2-4)
Algılanan işbirliği ihtiyacı	16,26 ± 1,81	15,70 ± 2,25	15,45 ± 1,83	13,67 ± 2,37	15,36 ± 2,24 F:17,287 p < 0,001 (4 - 1, 2, 3)
Gerçek işbirliği ihtiyacı algısı	52,13 ± 5,53	50,37 ± 7,14	49,01 ± 6,41	45,58 ± 7,66	49,51 ± 7 F:10,542 p < 0,001 (4-1,2,3/ 1-3)
<i>DEAÖ toplam</i>	88,64 ± 8,61	86,13 ± 11,33	83,8 ± 10,23	77,24 ± 12,06	84,37 ± 11,2 F:12,924 p < 0,001 (4-1,2,3/ 1-3)
EÇTÖ alt ölçekleri					
Ekip Yapısı	26,58 ± 2,5	26,58 ± 3,01	25,66 ± 3,06	23,75 ± 3,16	25,72 ± 3,1 F:11,777 p < 0,001 (4-1,2,3)
Liderlik	28,16 ± 2,41	27,98 ± 2,29	26,3 ± 3,01	24,66 ± 2,79	26,87 ± 2,97 F:22,263 p < 0,001 (4-1,2,3/ 3-1,2)
Durum İzlemi	27,29 ± 2,58	26,66 ± 3,14	26,24 ± 3,29	23,88 ± 2,9	26,14 ± 3,21 F:14,421 p < 0,001 (4-1,2,3)
Karşılıklı Destek	18 ± 4,16	20 ± 4,38	19,62 ± 3,77	19,66 ± 3,16	19,2 ± 3,97 F:3,551 p :0,01 (1-2)
İletişim	22,46 ± 2,52	22,15 ± 2,99	21,29 ± 2,97	19,15 ± 3,18	21,36 ± 3,14 F:15,234 p < 0,001 (4-1,2,3)
<i>EÇTÖ Toplam</i>	122,5 ± 10,78	123,39 ± 12,38	119,12 ± 12,38	111,11 ± 12,55	119,31 ± 12,74 F:12,099 p < 0,001 (4-1,2,3)

Tablo 3. Tanımlayıcı İstatistikler ve İlişkiler

Değişkenler	N	M	SD	1	2
DEAÖ	241	84,37	11,20	-	,579*
EÇTÖ	241	119,31	12,74	,579*	-

r: 0,579, * p<0,01

Bölümler ile DEAÖ ve EÇTÖ alt ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). DEAÖ alt boyutlarının puan ortalamaları incelendiğinde, puan ortalaması en yüksek olan öğretim grubunun İlk ve Acil Yardım programı (Yetkinlik ve özerklik : $20,24\pm 2,80$, Algılanan iş birliği ihtiyacı: $16,26\pm 1,81$ ve Gerçek işbirliği ihtiyacı algısı: $52,13\pm 5,53$) olduğu görülmektedir. EÇTÖ alt boyutlarının puan ortalamaları incelendiğinde İlk ve Acil Yardım programının, Ekip Yapısı ($26,58\pm 2,5$), Liderlik ($28,16\pm 2,41$), Durum izlemi ($27,29\pm 2,58$) ve İletişim ($22,46\pm 2,52$) alt boyutlarında en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Karşılıklı destek alt ölçeğinin ortalama puanlarında ise en yüksek puana sahip olan grup Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik programıdır ($20\pm 4,38$) (Tablo 2).

Disiplinlerarası eğitim algısı ile ekip çalışması tutumları arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuş olup DEAÖ puanları arttıkça EÇTÖ artış göstermektedir ($r=0,579$, $p<0,001$) (Tablo 3).

TARTIŞMA

Disiplinlerarası eğitimin teorik ve uygulama alanlı öğretme üzerinde etkili ve anlamlı katkısı olduğu kabul görmüş bir yaklaşımdır.^{14,15} Bu yöntemin olumlu sonuçlara ulaşmasında temel faktörler; karşılaşılan durumu bir bütün olarak algılamak ve buna göre çözüm yollarını bulmaktır.¹⁶ Sağlık bilimleri dahilindeki eğitim içerisinde bilgi ve becerinin elde edilmesi kadar bunun saha içerisine yansıtılması da gerekmektedir.¹⁷ Kara ve diğerlerinin yaptığı çalışmada (çalışma Tıp Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Hemşirelik, Ebelik, Tıbbi Görüntüleme ve Teknikleri, İlk ve Acil Yardım, ve Yaşlı Bakımı bölümleri öğrencileri arasında gerçekleştirilmiştir) katılımcıların %70'i öğrenim gördüğü bölümden memnun olmasına karşın öğrenciler kendilerini geliştirmek için diğer bölümlerden ders almak istemektedirler.¹⁸

Bu çalışmada İlk ve Acil Yardım programı öğrencilerinin diğer öğrencilerden daha fazla DEAÖ puanına sahip olduğu saptanmıştır. Benzer çalışmalarda Radyoterapi ve Medikal Fizik öğrencilerinin DEAÖ toplam puan ortalamaları Medikal Fizik öğrencilerine göre daha yüksek,¹⁹ Tıp Fakültesi öğrencilerinin DEAÖ toplam puan ortalamaları diğer sağlık bölümleri öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur.²⁰ Çalışmaların birbirleri ile ilişkileri değerlendirildiğinde işbirliği veya ekip olgusunun ön plana çıktığı görülmektedir.

Sağlıkta kalitenin artırılması iyi iletişim, birlikte karar verebilme ve etkin ekip çalışması ile sağlanabilmektedir. Sağlık ekipleri birbirinin tamamlayıcısıdır. Disiplinlerarası ekip, hasta bakımını optimize etmek için birlikte yakın çalışan ve sık sık iletişim kuran bir ekip anlamına gelir. Çalışmada DEAÖ ve EÇTÖ toplam puan ortalamalarıyla bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). DEAÖ'de en yüksek olan grup İlk ve Acil Yardım programı ($88,64 \pm 8,61$) iken EÇTÖ'de en yüksek olan bölüm Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik programı ($123,39\pm 12,38$) bulunmuştur. DEAÖ'de ve EÇTÖ'de en düşük puana sahip olan grup ise Hemşirelik bölümüdür ($77,24\pm 12,06$) ($111,11\pm 12,55$). Yılmaz ve Yıldırım (2018) hemşirelerle yaptığı çalışmada, temel eğitimde ekip çalışması

ile ilgili ders alan hemşirelerin EÇTÖ ortalamalarının yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.²¹ Hall ve Weaver (2001) disiplinlerarası ekip oluşmasının ve bunun işlevselliğinin sağlanması için tüm sağlık profesyonellerinin ekip çalışması temel eğitimi alması gerektiğini belirtmiştir.¹⁷

Bu çalışmada, DEAÖ ve EÇTÖ ortalama puanların akademik başarı ortalaması ile doğru orantılı olarak arttığı görülmektedir. Akademik başarı öğrencilerin bilgi, beceri ve yetenek seviyelerinin belirlendiği süreçleri temsil etmektedir. Akademik başarının mesleki ve toplumsal yaşama doğrudan etkisi bulunmaktadır.²² Üniversite öğrencilerinin dahil olduğu bir çalışmada ($n=304$), hem donanım hem de entellektüel anlamda kazanım sağlanması için üniversite kulüplerine katılım ve diğer bölümlerden ders alma gibi akademik faaliyetler içinde bulunulması gerekliliği ortaya çıkmıştır.²³ Öğrencilerle yapılan başka bir çalışmada ($n=159$), ekip kelimesinin vurgulandığı eğitim gruplarında akademik performansın yukarı yönlü olduğu görülmüştür.²⁴ Bu da ekip üyelerinin beraber daha fazla zaman geçirerek birlikte faaliyet yerine getirmelerinin bir ürünü olarak değerlendirilmektedir.²⁵

DEAÖ ve EÇTÖ alt ölçekleri ile İlk ve Acil Yardım bölümü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. DEAÖ'nün alt boyutları içerisinde "Gerçek İş birliği İhtiyacı Algısı" ($52,13\pm 5,53$) en yüksek puan ortalamasına sahiptir. Tosunöz ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada, Gerçek işbirliği algısı alt ölçeği en yüksek puan ortalaması olarak $39,79 \pm 10,39$ 'dur.²⁶ Bu da İlk ve Acil Yardım programında daha fazla ekip çalışması içerikli eğitim görmelerinin etkileri olarak değerlendirilebilmektedir. Patel ve diğerleri saha çalışmalarında iş birliğini sağlayan birleştirici eğitim alan sağlık bölümlerinin performansında artış olduğunu belirtmiştir.²⁷ EÇTÖ'nün alt boyutları incelendiğinde en yüksek puan ortalaması "Liderlik" ($28,16\pm 2,41$) olarak bulunmuştur. Çalışmamıza benzer şekilde yapılan diğer çalışmalarda da "Liderlik" alt boyutunun en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.^{21, 28-30} Liderlik ekip yapısının korunması ve sürdürülebilmesinde önemli bir yere sahiptir. Hem biriminin kalitesini hem de çalışanlarının iş doyumunu arttırmak isteyen bir yönetici liderlik özelliklerini barındırmalıdır.²⁸ Önlere ve diğerleri yaptıkları çalışmada, duygusal zeka ile ekip çalışması arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Ekibi bir arada tutan sadece motivasyon değil birbirini anlayabilen ve eksikliklerini tamamlayabilen ekip arkadaşlarının bulunmasıdır.³⁰

Sınırlılıklar

Araştırmanın sadece Kastamonu Üniversitesi bünyesinde bulunan sağlıkla ilgili eğitim veren bölümlerde öğrenim gören son sınıf öğrencilerini kapsamaması ve verilerin online olarak toplanması.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sağlık bölümleri birbirleri ile klinik saha çalışmalarında tanışmaktadırlar. Artan uzmanlaşma nedeniyle alanları dışında yeterli teorik eğitim alamamış olan bu öğrenciler ortak çıkarlar etrafında toplanırken bazı sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Bu sorunların aşılmasında disiplinlerarası eğitim yönteminin uygulanması büyük kolaylık sağlamaktadır. Sadece pratik açıdan değil teorik anlamda da ortak çalışma alanları tanımlanarak iletişim kanalları oluşturulmalıdır. Bu

anlamda ekip çalışması birleştirici rol üstlenmektedir.

Sağlık bölümlerinde okuyan son sınıf öğrencileri arasında yapılan bu çalışmada, İlk ve Acil Yardım programında okuyan öğrencilerin ekip çalışmasına daha yatkın oldukları gözlenmiştir. Bu çalışmada, DEAÖ puanları arttıkça EÇTÖ puanlarında artış göstermektedir. Karşılaşılan sorunların çözümlenmesinde daha kapsayıcı mekanizmaların oluşturulması gerekmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta ise ekip çalışması içerisinde dahil olmadan önce kendi yetkinlik alanının bilinmesi ve öncelikle bu alan içerisinde başarılı olunmasıdır. Sonuç olarak; disiplinlerarası eğitimin ekip çalışması üzerine pozitif yönde bir etkisi bulunmaktadır. Çalışma akademik ortalama ile ekip çalışması tutumu arasındaki olumlu etkiyi ortaya çıkarmıştır.

Etik

Etik komite onayı: Çalışmanın etik kurul onayı Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 02.02.2022 tarih ve E-16498365-050.01.04-2200010080 belge sayısı ile alınmıştır.

Bilgilendirilmiş onay: Anket formlarının üzerinde araştırmada kullanılacak bilgilerin gizliliği ve kişisel bilgilerin araştırmaya dair edilmediği ile ilgili açıklayıcı metin bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenciler gönüllü olarak araştırmaya katıldıklarını online form üzerinde onaylamaktadırlar.

Akran İncelemesi

İç ve dış inceleme yapılmıştır.

Yazarların Katkısı

Çalışmanın tasarımı, etik kurul hazırlığı, literatür taraması, anket formların hazırlığı, verilerin toplanması, verilerin analiz edilmesi, yazma ve düzenleme işlemleri YU, AG, ve MDİ tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çıkar Çatışması

Çalışmanın gerçekleştirilmesinde herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansman

Çalışma herhangi bir finans desteği ile desteklenmemiştir.

KAYNAKLAR

- Allen, D. D., Penn, M. A., & Nora, L. M. Interdisciplinary Healthcare Education: Fact or Fiction? *American Journal of Pharmaceutical Education*, 2006;70(2).
- Horacek, T., Brann, L., Erdman, M., Middlemiss, M. A., & Raj, S. Interprofessional Learning Community: Educating Dietetic And Other Health Profession Students Through an Interdisciplinary, Service-Learning Experience. *Topics in Clinical Nutrition*, 2009;24(1), 6-15.
- Brehm, B., Breen, P., Brown, B., Long, L., Smith, R., Wall, A., & Warren, N. S. An Interdisciplinary Approach to Introducing Professionalism. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 2006;70(4).
- Duerst, B., Boh, L., Rosowski, P., Elvers, L., Geukink, E., & Hanson, J. Fostering Interdisciplinary Education For Pharmacy Students In A Rural Health Care Setting. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 1997;61(4), 371-373.
- McCallin, A. Interdisciplinary Practice--a Matter of Teamwork: An Integrated Literature Review. *Journal of Clinical Nursing*, 2001;10(4), 419-428.
- Vyt, A. Interprofessional and Transdisciplinary Teamwork in Health Care. *Diabetes/Metabolism Research and Reviews*, 2008;24(S1), 106-109.
- Buelow, J. R., McAdams, R., Adams, A., & Rich, L. E. Interdisciplinary Teamwork: Student Differences and Teaching Implications. *American Journal of Health Sciences (AJHS)*. 2010;1(1), 11-22.
- Terzioğlu, F., Aktaş, D., Ertung, N., ve Boztepe, H. Disiplinlerarası Eğitim Anlayışının (DEAÖ) Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma*. 2019;16 (1), 15-20.
- Yardımcı, F., Başbakkal, Z., Beytut, D., Muslu, G., ve Ersun, A. Ekip Çalışması Tutumları Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry/ Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2012;13(2)
- Luecht, R. M., Madsen, M. K., Taugher, M. P., & Pettersson, B.J. Assessing professional perceptions: design and validation of an Interdisciplinary Education Perception Scale. *J Allied Health*. 1990;19(2), 181-191.
- Baker, D. P., Krokos, K. J., & Amodeo, A. M. *Team STEPPS. Teamwork Attitude Questionnaire Manual*. Washington, DC: American Institutes for Research;2008.
- Tabachnick, B.G., Fidell, L.S., and Ullman, J.B. *Using Multivariate Statistics*. Boston MA: Pearson Publishing;2007
- Coşkun, R., Altunişik, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamaları*. 8. Baskı. Sakarya: Sakarya Kitabevi, 2015
- Yıldırım, A. Disiplinlerarası Öğretim Kavramı Ve Programlar Açısından Doğurduğu Sonuçlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1996;12: 89-94
- Given B, ve Simmons S. The Interdisciplinary Health-Care Team: Fact Or Fiction? *Nursing Forum*. 1997;16(2):165-84. doi:10.1111/j.1744-6198.1977.tb00632.x
- Klaassen, R. G. Interdisciplinary Education: A Case Study. *European journal of Engineering Education*, 2018;43(6), 842-859.
- Hall, P. ve Weaver, L. Interdisciplinary Education And Teamwork: A Long And Winding Road. *Medical Education*. 2001;35(9), 867-875.
- Kara, P., Yıkar, S., K., Çerçer, Z., Tosunöz, İ. K., Arslan, S., ve Nazik, E. Perception And Readiness For Inter-Professional Education Of Health Discipline Students: A Cross-Sectional Study. *Nurse Education Today*. 2022;112, 105333.
- Jimenez, Y.A., Thwaites, D.I., Juneja, P., and Lewis, S.J. Interprofessional Education: Evaluation Of A Radiation

- Therapy And Medical Physics Student Simulation Workshop. *Journal of Medical Radiation Science*. 2018;65, 106–113. doi:10.1002/jmrs.256.
20. Lie, D.A., Fung, C.C., Trial, J., and Lohenry, K. A Comparison Of Two Scales For Assessing Health Professional Students' Attitude Toward Interprofessional Learning. *Medical Education Online*. 2013;18(1). (21885), 1–10. doi:10.3402/meo.v18i0.21885.
  21. Yılmaz, A.T. ve Yıldırım, A. Hemşirelerin Ekip Çalışmasına İlişkin Tutumları ve Etkileyen Faktörler. *Akademik Sosyal Araştırmaları Dergisi*. 2018;6(67), 40-52.
  22. Dhaqane, M. K. and Afrah, N. A. Satisfaction Of Students And Academic Performance In Benadir University. *Journal of Education and Practice*. 2016;7(24): 59–63.
  23. Ersoy, N. C. ve Peker, M. Öz Yeterlik ile Genel Not Ortalaması Arasındaki İlişkide Akademik Bütünleşme ve Zaman Yönetiminin Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 2020;35(85), 85-96. doi: 10.31828/tpd1300443320190205m000017
  24. Wang, L., MacCann, C., Zhuang, X., Liu, O. L., & Roberts, R. D. Assessing Teamwork And Collaboration in High School Students: A Multimethod Approach. *Canadian Journal of School Psychology*. 2009;24(2), 108-124.
  25. Ahles, C. B., & Bosworth, C. C. The Perception and Reliability Of Student and Workplace Teams. *Journalism and Mass Communication Educator*. 2004;59, 42-59
  26. Tosunöz, İ. K., Yıkar, S. K., Çerçer, Z., Kara, P., Arslan, S., & Nazik, E. Perceptions of Interdisciplinary Education and Readiness For Inter-Professional Education Of Nursing Students: A Sample of Three Different Cities in Turkey. *Nurse Education Today*. 2021;97, 104673.
  27. Patel, V. L., Nicole A., Yoskowitz, N. A. and Arocha, J. F. Towards Effective Evaluation And Reform In Medical Education: A Cognitive And Learning Sciences Perspective. *Advances in Health Sciences Education*. 2009;14, 791–812
  28. Çelik, A. ve Karaca, A. Hemşirelerde Ekip Çalışması ve Motivasyon Arasındaki İlişkinin Ve Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2017;14(4), 254-263.
  29. Hull, L. Teamwork in the operating theatre: Scientific principles of assessment and clinical applications. 2013.
  30. Önler, E., Yıldız, T., Süzen, E. R., Aydınılmaz, H., Urca-noğlu, Ö. B., Kılıç, Ö. ve Malak, A. Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Ekip Çalışması Tutumları ile Duygusal Zeka Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Health Sciences*. 2014;2, 19-29.

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi

[Determining the Attitude of Students of Emergency Aid and Disaster Management Department to Sports]

[ID](#)Ramazan Aslan, MSc, PhD¹; [ID](#)İrem Cantürk¹; [ID](#)Emine Pekel¹

¹ Ardahan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Ardahan, Türkiye

Sorumlu Yazar / Correspondence Address:

Ramazan Aslan, MSc, PhD

Ardahan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Ardahan, Türkiye

E-mail: ramazanaslan@ardahan.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 28.05.2022

Revizyon tarihi / Revised: 09.09.2022

Kabul tarihi / Accepted: 15.09.2022

Elektronik yayın tarihi: 18.09.2022

Online published

Anahtar Kelimeler / Keywords: Acil Yardım, Afet Yönetimi, Fiziksel Aktivite, Spor, İtfaiye/ Emergency Aid, Disaster Management, Physical Activity, Sports, Firefighting

Kısaltmalar / Abbreviations: Acil Yardım ve Afet Yönetimi (AYAY), Kardiyö Pulmoner Resusitasyon (KPR), Spora İlgi Duyuma (SID), Sporla Yaşama (SY), Aktif Spor Yapma (ASY), Beden Kitle İndeksi (BKİ).

Künye / Cite this article as: Aslan R, Cantürk İ, Pekel E. Determining the attitude of students of emergency aid and disaster management department to sports. *Emerg Aid Disaster Science*.2022;2(2):35-42.

Copyright holder Journal of Emergency Aid and Disaster Science

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. This is an open Access article which can be used if cited properly.

Özet

Giriş: Acil Yardım ve Afet Yönetimi (AYAY) Bölümü öğrencileri için sportif faaliyetler önemli bir yere sahiptir. Sportif davranışın gerçekleştirilebilmesi için spora yönelik tutumun belirlenmesi ve gerekli ise bu tutumu yükseltici faaliyetlerin yapılması önemlidir.

Amaç: Bu araştırmanın amacı AYAY Bölümü öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının (SYT) belirlenmesi şeklinde belirlenmiştir.

Yöntem: Kesitsel tipte tasarlanan araştırmada veriler yüz-yüze gerçekleştirilen görüşmelerde anket formu kullanılarak toplanmıştır. Örneklem seçiminde basit rastgele örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırma analizleri 236 anket üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların %70,3 ile çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Yaş ortalaması 21,02±1,69, Beden Kitle İndeksi (BKİ) ortalaması 21,60±2,74 ve SYT puanı ortalaması 77,48±20,81 olarak tespit edilmiştir. SYT ile yaş ve haftalık spor yapma sıklığı arasında pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Erkeklerin, spor derslerinin mesleği için önemli olduğunu düşünenlerin, daha önce amatör ve lisanslı sporcu olanların, halı saha vb. etkinliklere katılanların, ailesi tarafından spora teşvik edilenlerin ve ailesinde sporcu bulunanların spora yönelik tutumlarının diğer katılımcılara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Sonuç olarak Gümüşhane Üniversitesi AYAY bölümü öğrencilerinin SYT'lerinin orta düzeyde olduğu ve yaş, cinsiyet, ailenin spora yaklaşımı, geçmiş spor deneyimi, spor derslerinin meslek için önemi gibi faktörlerin bu tutumu üzerinde değişikliğe sebep olduğu tespit edilmiştir. Eğitim ve meslek hayatlarında başarılı olabilmeleri için AYAY öğrencilerinin SYT'yi arttıracak çalışmaların yapılmasının gerekliliği ortaya konmuştur.

Abstract

Introduction: Sports activities have an important place for the students of the Emergency Aid and Disaster Management (EADM) Department. To realize the sportive behavior, it is important to determine the attitude towards sports and, if necessary, to carry out activities that increase this attitude.

Purpose: The aim of this research was to determine the attitudes towards sports (ATS) of AYAY Department students.

Method: In the study, which was designed as a cross-sectional type, data were collected using a questionnaire form in face-to-face interviews. Simple random sampling technique was used in sample selection. Research analyzes were carried out on 236 questionnaires.

Findings: Women constitute most of the participants with 70.3%. The average age was 21.02 ± 1.69, the average BMI was 21.60 ± 2.74 and the mean ATS score was 77.48 ± 20.81. A positive significant relationship was found between ATS and age and weekly exercise frequency. It was determined that men, those who think sports lessons are important for their profession, those who were amateur and licensed athletes before, those who were encouraged to sport by their families, and those with athletes in their family were found to have higher attitudes towards sports than other participants.

Conclusions: As a result, it has been determined that the ATS of Gümüşhane University AYAY department students is moderate and factors such as age, gender, family's approach to sports, past sports experience, and the importance of sports lessons for the profession cause a change on this attitude. For AYAY students to be successful in their education and professional life, it has been revealed that it is necessary to carry out studies that will increase ATS.

Acil Yardım ve Afet Yönetimi (AYAY) bölümü, afet ve acil durumlara yönelik planlama, hazırlık, müdahale ve iyileştirme konularında kapsamlı eğitim veren bir lisans programıdır. Bölüm müfredatı incelendiğinde müfredatta birçok teorik ders ile birlikte özellikle afet ve acil durumlara müdahaleye yönelik kapsamlı uygulamalı derslerin olduğu görülmektedir. Bu dersler doğrultusunda bölüm mezunları çeşitli kuruluşlara ait itfaiye teşkilatlarında yangına müdahale, arama kurtarma vb. iş kollarında istihdam edilmektedirler. Yine alınan dersler doğrultusunda bölüm mezunlarının hastane öncesi acil sağlık hizmetleri alanında istihdam edilme potansiyelleri mevcuttur.¹

AYAY bölümü mezunlarının iş kolları fiziksel olarak yüksek aktivite gerektirmektedir. Bir itfaiye personelinin kişisel koruyucu donanımları ve temiz hava solunum cihazını kullanarak, hortum operasyonları, yoğun sürünme, ağır nesnelere kaldırma ve taşıma, çatıları veya duvarları güç veya el aletleri kullanarak zorla havalandırma gibi yüksek stresli bir çok yangınla mücadele faaliyetlerini gerçekleştirilmesi gerekmektedir.² Normal şartlar altında dahi yüksek fiziksel performans gerektiren bu faaliyetler ısı stresi ile çok daha zor hale gelmektedir.³ Dennison vd. (2012) yüksek zindelik düzeylerine sahip itfaiyecilerin, işe özel görevleri yerine getirmede diğerlerine göre çok daha başarılı olduğunu belirtmiştir.⁴ Hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinin sunumunda da fiziksel güç gerektiren birçok uygulama bulunmaktadır. Bu uygulamalara dar merdivenlerde hastaları taşımak, yüksek kilolu veya obez hastaları taşımak ve uzun süre Kardiyolojik Pulmoner Resusitasyon (KPR) uygulamak örnek olarak gösterilebilir. KPR uygulamasında devamlılık hayati öneme sahipken yorgunluk en önemli problemlerden birisidir.⁵ Gerçekleştirilen bir çalışma KPR uygulamasının etkin bir şekilde yapılabilmesinde kas gücünün önemli bir etken olduğu saptanmıştır.⁶ Her iki çalışma alanında çalışan personellerin çok çeşitli iklim koşullarında ve fiziksel ortamlarda çalışabileceği ve bu ortamların çok daha yüksek fiziksel efor gerektirebileceği bilinmektedir. Ayrıca her iki çalışma alanında kadın ve erkeklerin tamamından aynı işlerin yapılmasının bekleneneği, müdahalelerin zaman baskısı altında yapılmasının gerekeceği gerçekleri de unutulmamalıdır.⁷ Tüm bu sebeplerle AYAY bölümünde öğrenimine devam eden öğrencilerin meslek yaşamlarında başarılı olabilmeleri için fiziksel olarak dayanıklı olmaları gerekmektedir. Mesleki başarının yanı sıra meslek hastalıklarından korunmak için de fiziksel dayanıklılık oldukça önemlidir.^{2,8} Beden sağlığı ve kondisyonu yüksek tutmada kuşkusuz en büyük yardımcı sportif faaliyetlerdir. Öğrencilerin yüksek kondisyon ve beden sağlığını yakalamak ve sürdürmek için sporu yaşamlarının bir parçası haline getirmeleri gerekmektedir.⁹

Spora yönelik istendik yönde bir davranış değişikliği gerçekleştirmek için atılacak ilk adım spora yönelik tutumlarının belirlenmesi olacaktır. Tutum, belirli bir varlığı bir dereceye kadar beğenme veya beğenmeme şeklinde değerlendirerek ifade edilen psikolojik bir eğilimdir.¹⁰ Tutum kavramının ölçülmeye başlamasından bu yana, tutumun davranışların öncülü olduğuna yönelik bilimsel çalışmalar yürütülmüştür ve tutumun davranışlar üzerine olan etkisi açıkça kabul edilmektedir. Olumlu tutumlar davranışın gerçekleşme olasılığı-

nı arttırmaktadır.¹¹ AYAY bölümü öğrencileri için vazgeçilmez konumdaki beden sağlığını ve kondisyonu yakalamak/sürdürmek için öğrencilerin sportif faaliyetler konusunda teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu faaliyetleri artırma yolundaki ilk adım ise kuşkusuz spora yönelik tutumlarının belirlenerek bu tutumu olumlu yönde değiştirecek faaliyetlerin gerçekleştirilmesi olacaktır.

Literatürde üniversite öğrencilerin spora yönelik tutumlarının ve bu tutumları etkileyen faktörleri ölçmeye yönelik gerçekleştirilmiş birçok araştırma mevcuttur.¹²⁻¹⁷ Bu araştırmayı diğer çalışmalardan ayıran en önemli özellik AYAY bölümünün ve istihdam alanının öğrencilerden talep ettiği gereksinimlerdir. Sarı ve Taylan (2020) çalışma alanı bakımından AYAY bölümü ile benzer özellikleri taşıyan İlk ve Acil Yardım bölümü öğrencileri üzerine benzer bir araştırma gerçekleştirmiştir.¹⁸ Ancak AYAY programı öğretim süresi, ders müfredatı ve alternatif istihdam alanları ile İlk ve Acil Yardım programından ayrılmaktadır. Literatürde direkt AYAY bölümü öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır.

AYAY bölümü öğrencilerinin öğrenim süresince ve mezuniyet sonrası istihdamda bedensel sağlığının ve kondisyonun önemi açıktır. Bedensel sağlığı ve kondisyonu yükseltmek için de spora yönelik tutumun belirlenmesi ve gerekiyorsa olumlu yönde artırıcı faaliyetlerin gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda araştırmanın amacı Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi AYAY bölümü öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının ve bu tutumları etkileyen faktörlerin belirlenmesi olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma nicel araştırma yöntemleri altında yer alan tarama araştırmaları modelinde kesitsel tiptedir.

Araştırma Grubu

Çalışmanın evrenini 2019/2020 Eğitim Öğretim Döneminde Gümüşhane Üniversitesi AYAY Bölümünde öğrenim gören 447 öğrenci oluşturmaktadır.¹⁹ Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) 500 kişilik bir evren için 217 kişilik örneklemin yeterli olacağını belirtmiştir.²⁰ Bu sebeple hatalı olabilecek anketler göz önüne alınarak 250 kişilik örneklem sayısı belirlenmiştir. Örneklemin belirlenmesinde olasılıklı örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tüm öğrencilerin isminin bulunduğu liste SPSS programına yüklenmiştir ve rastgele 250 kişi belirlenmiştir. Bu örneklem listesinde yer almasına rağmen anketi doldurmayı kabul etmeyen öğrencilerin olması durumunda listede bir sonraki sırada yer alan öğrenciye ulaşılmıştır.

Veri toplama formunu toplam 250 katılımcı doldurmuştur. Eksik ve hatalı veri bulunan 14 form analizden çıkartılarak toplam 236 form üzerinden analiz yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplamak amacıyla iki bölümden oluşan bir anket kullanılmıştır. Anketin ilk kısmında araştırmacılar tarafından oluşturulan yaş, cinsiyet, yaşanan yer, ekonomik durum,

sportif alışkanlıklar, boy ve kilo gibi tanımlayıcı bilgileri toplamayı amaçlayan "Kişisel Bilgiler Formu"na yer verilmiştir. Bu kısımda elde edilen boy ve kilo verileri kullanılarak Beden Kitle İndeksi (BKİ) hesaplaması gerçekleştirilmiştir. Elde edilen BKİ verisi Dünya Sağlık Örgütü Tarafından da kullanılan sınıflama kullanılarak zayıf (<18,5), normal (18,5-24,9), kilolu (25-29,9) sınıf I obez (30-34,9), sınıf II obez (35-39,9) ve sınıf II obez (>39,9) olacak şekilde gruplanmıştır. 21 İkinci kısmında Şentürk tarafından geliştirilen ve 25 sorudan oluşan "SYT Ölçeği" kullanılmıştır. Katılımcılardan ölçekte yer alan beşli likert tipi (Asla Katılmıyorum, ..., Tamamen Katılıyorum) soruların her birine kendilerine en uygun şekilde cevap vermeleri istenmiştir.²² Ölçeğin geçerlilik çalışması Şentürk (2012) tarafından gerçekleştirilmiştir ve ölçek Spora İlgili Duyma (SID), Sporla Yaşama (SY) ve Aktif Spor Yapma (ASY) olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Yine Şentürk (2014) analizlerde ölçeğin her sorusunun puanlarının toplanarak elde edilen toplam puanın kullanılmasını önermiştir.²² Bu öneri doğrultusunda ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan 125'tir. Yüksek puan katılımcıların spora yönelik olumlu tutumlarını yansıtmaktadır. Ayrıca ölçek puanı 20'şer puanlık 5 eş gruba ayrılarak grup değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Bunlar çok düşük düzey (25-45 puan), düşük düzey (46-65 puan), orta düzey (66-85 puan) yüksek düzey (86-105 puan) ve çok yüksek düzeydir (106-125 puan). **Tablo 1**'de ölçeğin ve alt boyutlarının tanımlayıcı istatistiği, normallik ve güvenilirlik analizleri yer almaktadır. Bu verilere göre hem alt boyutta hem de toplamda ölçek güvenilir bulunmuştur. Aynı zamanda alt boyutlar sağlamasa da SYT yani toplam ölçek puanı normal dağılıma uyum sağlamıştır. Şentürk'ün (2014) önerisi doğrultusunda bu çalışmadaki analizlerde ölçeğin alt boyutları değil toplam puanı kullanılmıştır.²² Veriler yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır.²³ Verilerin olasılıklı örnekleme yöntemi ile toplanması ve normal dağılması varsayımını sağlaması sebebiyle parametrik istatistikler kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistik olarak yüzde (%), frekans (n), ortalama ($\bar{x}$), standart sapma (ss), minimum (min.), maksimum (max.) değerler verilmiştir. İki gruplu verilerin karşılaştırılmasına Bağımsız Örnekler T-testi, çok gruplu verilerin karşılaştırılmasında varyansların homojen dağıldığı durumlarda One Way Anova, varyansların homojen dağılmadığı durumlarda ise Welch testi, ilişki analizinde ise Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde

değerlendirilmiştir. Ayrıca analizler etki büyüklükleri (d) ve güven aralığı değerleri (%95 CI) ile birlikte raporlanmıştır.

BULGULAR

Araştırma toplamda 236 katılımcı dahil olmuştur. Katılımcıların %70,3 ile çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcıların %83'ü kentsel bir alanda yetiştiğini veya yaşadığını belirtirken %69,5'i ekonomik durumunun orta düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Kronik hastalığa sahip katılımcı oranı %8,5 iken katılımcıların %80,5 ile büyük çoğunluğunun BKİ'si normal aralıktadır (**Tablo 2**).

Tablo 2. Kategorik Değişkenlere Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler (n=236)

Değişken	f	%
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	166	70,3
Erkek	70	29,7
<i>Yerleşim Düz.</i>		
Kırsal	40	17,0
Kentsel	196	83,0
<i>Kronik hastalık</i>		
Var	20	8,5
Yok	216	91,5
<i>Ekonomik Durum</i>		
Kötü	44	18,6
Orta	164	69,5
İyi	28	11,9
<i>BKİ Grup</i>		
Zayıf	20	8,5
Normal	190	80,5
Kilolu	20	8,5
Sınıf-I Obez	3	1,3

BKİ: Beden Kitle İndeksi

Yaş ortalaması $21,02 \pm 1,69$ iken BKİ ortalaması $21,60 \pm 2,74$ olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların SYT'lerinin $77,48 \pm 20,81$ düzeyi ile ortalama düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Kategorik olarak değerlendirildiğinde %7,20 si çok düşük, %19,49'u düşük, %35,59'u orta %30,08'i yüksek ve %7,63'ü çok yüksek düzeyde SYT'ye sahiptir (**Tablo 3**).

Araştırma kapsamında katılımcılara spor dersleri mesleki gelişimi için önemli olup olmadığı, eğitim müfredatında

Tablo 1. SYT Ölçeği İstatistik Bilgileri

Boyut	Tanımlayıcı İstatistik					S.W. Normallik Testi		N	Cronbach's Alpha
	n	$\bar{x}$	ss	Min.	Max.	İstatistik	p		
SY	236	22,82	5,69	7	35	,978	,001	7	,797
SID	236	37,17	11,04	12	60	,984	,008	12	,918
ASY	236	14,29	4,59	5	25	,984	,011	6	,789
SYT	236	77,48	20,81	25	125	,988	,053	25	,947

Tablo 3. Sürekli Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	n	min-max	$\bar{x}\pm ss$	Değişken	n	min-max	$\bar{x}\pm ss$
SYT	236	25-125	77,48±20,81	Adım sayısı (gün)	215	50-20000	8263,19±4315,78
BKİ	236	16-34,15	21,60±2,74	Kilo (kg)	236	40-107	61,06±10,75
Yaş	236	18-24	21,02±1,69	Boy (cm)	236	147-192	167,69±7,97
Haftalık spor (dk)	144	30-700	191,07±142,65				

Tablo 4. Spor ile İlgili Ders Kapsamındaki Sorulara Ait Tanımlayıcı İstatistikler (n=236)

Değişken	f	%
<i>Spor dersleri mesleğim için önemli</i>		
Evet	221	93,6
Hayır	15	6,4
<i>Spor ile ilgili ders olmalı</i>		
Katılıyorum	160	67,8
Kararsızım	22	9,3
Katılmıyorum	54	22,9
<i>Vücut geliştirme dersi olmalı</i>		
Evet	143	60,6
Hayır	93	39,4
<i>Atletizm dersi olmalı</i>		
Evet	119	50,4
Hayır	117	49,6
<i>Yüzme dersi olmalı</i>		
Evet	145	61,4
Hayır	91	38,6

spora yönelik derslere yer verilip verilmemesi ve eğer yer verilmesi gerekiyorsa ne tür bir derse yer verilmesi gerektiği sorulmuştur (Tablo 4).

Lisanslı olarak spor yapmış erkeklerin oranı (%47,1) lisanslı spor yapmış olan kadınların oranından (%19,3), benzer şekilde amatör olarak spor yapmış erkeklerin oranı (%61,4), amatör olarak spor yapmamış kadınların oranından (%47) istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksektir (Tablo 5).

SYT ile yaş ($r=,235$, $p=,000$) ve haftalık spor süresi ($r=,228$, $p=,006$) arasında anlamlı pozitif korelasyon tespit edilmiştir. Eğitim müfredatında spora yönelik dersin olması gerektiği düşüncesine katılan veya kararsız olduğunu ifade eden öğrencilerin tutup puanları bu düşünceye katılmadığını belirten öğrencilere göre daha yüksektir (Tablo 6).

Erkeklerin, spor dersinin mesleği için önemli olduğunu düşünenlerin, daha önce lisanslı sporcu olanların, amatör olarak spor yapanların, halı saha vb. etkinliklere katılanların, ailesi tarafından spora teşvik edilenlerin ve ailesinde sporcu bulunanların spora yönelik tutumları diğer katılımcılara göre daha yüksektir (Tablo 7). SYT ile BKİ, ekonomik durum ($d=0,13$), kronik hastalığa sahip olma durumu ($d=-0,22$) ve

Tablo 5. Cinsiyete ve BKİ'ye Göre Spora Aktif Katılım Oranları

	Lisanslı				Amatör			
	Evet (n)	Evet (%)	Hayır (n)	Hayır (%)	Evet (n)	Evet (%)	Hayır (n)	Hayır (%)
<i>Cinsiyet</i>								
Kadın	32	19,3	134	80,7	78	47,0	88	53,0
Erkek	33	47,1	37	52,9	43	61,4	27	38,6
p				0,000				0,043
X ²				19,158				4,110
<i>Beden Kitle İndeksi</i>								
Zayıf	6	30,0	14	70,0	11	55,0	9	45,0
Normal	48	25,3	142	74,7	92	48,4	98	51,6
Kilolu	8	40,0	12	60,0	16	80,0	4	20,0
Sınıf-I Obez	1	33,3	2	66,7	1	33,3	2	66,7
p				0,541				0,052
X ²				2,156				7,719

yerleşim düzeyi ($d=0,18$) arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

TARTIŞMA

Bu araştırma kapsamında mesleki yaşamlarında fiziksel muavemetleri önemli olacak olan AYAY bölümü öğrencilerinin spora yönelik tutumları belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda AYAY bölümüm öğrencilerinin SYT'lerinin orta

düzeyde olduğu saptanmıştır. Gerçekleştirilen diğer birçok çalışmada üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir.^{12,17,24-26}

Yaş ile SYT arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Kangalgil vd. (2006) tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin yaşları ile beden eğitimi ve spora karşı tutum puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.²⁷

Tablo 6. Spor Dersini Desteklemeye Yönelik Tek-Yönlü Varyans Analizi Tablosu

Spor Dersi Olmalı	n	%	$\bar{x}$	ss	Tek-Yönlü Varyans Testi İstatistiği							
						KT	Sd	KO	F	d	p	
Katılmıyorum	54	22,8	67,87	20,40	G. Arası	6597,62	2	3298,81				
Kararsızım	22	9,3	82,59	14,97	G. İçi	95195,31	233	408,56	8,074	0,279	,000	
Katılıyorum	160	67,8	80,02	20,74	Toplam	101792,93	235					
Toplam	236	100	77,48	20,81								

KT: kareler toplamı, Sd: serbestlik değeri, KO: kare ortalaması,

Tablo 7. İkili Karşılaştırma Analizleri (T-Testi)

Gruplar	n	%	$\bar{x}$	ss	Sh	T İstatistiği			95% CI		d	
						t	Sd	p	Lower	Upper		
<i>Cinsiyet</i>												
Kadın	166	70,34	74,08	19,42	1,51	-3,991	234	,000	-17,145	-5,812	0,55	
Erkek	70	29,66	85,56	21,90	2,62							
<i>Spor dersi mesleği için önemli mi?</i>												
Evet	221	93,64	78,77	19,98	1,34	3,758	234	,000	9,660	30,954	1,0	
Hayır	15	6,36	58,47	24,17	6,24							
<i>Daha önce lisanslı sporcu oldu mu?</i>												
Evet	65	27,54	89,34	18,19	2,26	5,752	234	,000	10,757	21,966	0,85	
Hayır	171	72,46	72,98	20,00	1,53							
<i>Amatör olarak spor yapıyor mu?</i>												
Evet	121	51,27	86,25	17,54	1,59	7,346	234	,000	13,163	22,811	0,90	
Hayır	115	48,73	68,26	20,04	1,87							
<i>Halı saha vb. katılıyor mu?</i>												
Evet	116	49,15	80,97	20,23	1,88	2,563	234	,011	1,589	12,143	0,30	
Hayır	120	50,85	74,11	20,90	1,91							
<i>Ailesi spora teşvik ediyor mu?</i>												
Evet	129	54,66	83,40	18,78	1,65	5,034	234	,000	7,936	18,144	0,65	
Hayır	107	45,34	70,36	20,99	2,03							
<i>Ailesinde de sporcu var mı?</i>												
Var	110	46,61	81,33	20,30	1,94	2,686	234	,008	1,919	12,481	0,40	
Yok	126	53,39	74,13	20,75	1,85							

Sh: Standart Hata, Sd: Serbestlik Değeri

Koçak (2014) ise spor dışı alanlarda öğrenim gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirmiş olduğu çalışmada yaş ile SYT arasında anlamlı bir ilişki saptamamıştır.²⁴ AYAY bölümünde artan yaşla birlikte mezuniyete yaklaşan öğrencilerin spora daha olumlu bakmalarının sebebi istihdam için sportif performanslarını yükseltmeleri gerektiğinin farkına varmaları olabilir.

Spor derslerinin mesleği için önemli olduğunu düşünen ve spora yönelik ders almak isteyen öğrencilerin SYT'lerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. SYT yüksek olan öğrencilerin spor ile ilgili aktivitelere ve derslere katılma konusunda istekli olmaları beklendiği bir durumdur. Tutumlar beklentiler ve duygulanım üzerinde etkilere sahiptir.²⁸

Erkeklerin SYT'lerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Son dönemde yapılan çalışmalar incelendiğinde literatürde bu bulguya benzer sonuçlara,^{14,17,27,29-31} aksi yönde sonuçlara^{32,33} ulaşan ve herhangi bir fark tespit etmeyen

çalışmalar^{25,26,34,35} mevcuttur. Ayrıca erkeklerin spora katılım düzeylerinin kadınlardan daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum olumlu geri dönüş ile açıklanabilir. Spora katılım tutumu, olumlu tutum ise katılımı arttırmaktadır. Aynı durum tersi şekilde de geçerlidir. Yüksel (2014) toplumsal cinsiyet normlarının böyle bir farka sebep olduğunu ve bu farkın her geçen gün kapanmasına rağmen hala spor alanında hissedilir düzeyde etkili olduğunu belirtmiştir.³⁶

Daha önce amatör veya lisanslı olarak spor yapanların, halı saha vb. aktivitelere katılanların SYT'lerinin diğerlerine göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda haftalık spor süresi ile SYT arasında pozitif anlamlı korelasyon tespit edilmiştir. Benzer çalışmalarda aktif spor yapan bireylerin daha yüksek tutum puanına sahip olduğu belirtilmiştir.^{24,26,30,37} Benzer şekilde Tomik vd. (2012) aktif olarak bir spor kulübünde görev almanın spora yönelik tutumu olumlu yönde arttırdığını belirtmiştir.²⁹ Kangalgil vd. (2006) sporcu lisansı bulunan öğrencilerin SYT puanlarının

daha yüksek olduğunu belirtmiştir.²⁷ Tutumların davranışları etkilemesine ek olarak davranışların da tutumların oluşmasında önemli bir yere sahip olduğunu ifade eden çalışmalara rastlanmaktadır. Tutum ve davranış arasında, tutumların gelecekteki davranışları yönlendirmesi ve geçmiş yaşantıların da bugün ki tutumları şekillendirmesi şeklinde, karşılıklı bir ilişki vardır.²⁸ Bu sebeple gerçekleşen olumlu davranış ve deneyimlerin olumlu tutumu arttırdığı varsayımı ile elde edilen bu sonuç açıklanabilmektedir.

Ailesinde sporcu bulunanların ve ailesi tarafından spora teşvik edilen öğrencilerin SYT'lerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ailesinde amatör veya profesyonel olarak sporla ilgilenen birey bulunan öğrencilerin SYT'lerinin daha yüksek olduğunu saptayan çalışmalar mevcuttur.^{15,25} Ailede spor yapan birinin olması bireylere sporun faydalarını yakından gözlemlene imkânı sağlayacaktır. Bu gözlemler bireylerin tutumlarının daha yüksek olmasının sebebi olarak açıklanabilir. Yine ailenin önerileri bireyler için büyük önem taşıdığından spora yönelik verilen tavsiyelerin tutumu artırması muhtemeldir.

Literatür incelendiğinde bazı çalışmalarda öğrencilerin gelir düzeyine göre spor tutumu arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.^{35,37} Bu çalışmada da anlamlı fark tespit edilmemiştir. Koçak (2014) ise gerçekleştirmiş olduğu çalışmada refah seviyesi ile tutum arasında olumlu bir ilişki tespit etmiştir.²⁴

BKİ ve SYT arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Kalfa (2019) Diş Hekimliği Fakültesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada,²⁵ Sarı ve Taylan (2020) ise İlk ve Acil Yardım Bölümü öğrencileri üzerine gerçekleştirdiği çalışmada benzer şekilde BKİ ile SYT arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.¹⁸ BKİ normal şartlarda ne kadar sporla ilişkilendirilme eğiliminde olursa da beslenme ve genetik faktör bu konuda göz ardı edilmemelidir.³⁸ Ayrıca anlamlı fark çıkmamasına rağmen kilolu bireylerin normal ve zayıf bireylerden daha yüksek SYT puanına sahip oluşu ve sınıf-I obez bireylerin açık ara düşük puana sahip olmaları dikkat çekicidir. BKİ aktif spor yapan bireylerde yanıltıcı sonuçlar verebilmektedir. Özellikle yağ oranı düşük sporcuların BKİ değerleri yüksek çıkabilmektedir. Bu çalışmada yer alan kilolu kategorisindeki katılımcılar incelendiğinde %80'inin amatör ya da profesyonel olarak spor yaptıkları görülmektedir. Tutumlarının yüksek çıkması bu şekilde açıklanabilir. Sınıf-I obez sınıfındaki bireylerin bu kadar düşük bir tutuma sahip olmaları iki şekilde yorumlanabilir. Bu yorumlardan ilkinde düşük tutum sebep obezite sonuçtur. Özellikle modern yaşam ile birlikte her geçen gün hareket azalmaktadır, spor tutumunu da düşük olması ile bu durum obezite gibi ciddi sağlık sorunlarına sebep olabilecek potansiyele sahiptir. İkinci yorumda ise obezite bir sebeptir. Obezite bir noktadan sonra bireyin hareketlerini kısıtlayabilir, performansını ciddi anlamda düşürebilir veya birey için psikolojik bariyerler oluşturabilir. Bu durum da düşük tutuma sebep olabilir.³⁹ Benzer şekilde kronik hastalığa sahip bireylerin daha düşük puana sahip olmaları (istatistiksel olarak anlamlı değil) bu durumu desteklemektedir.

Sınırlılıklar

Gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen bulgular Gümüşhane Üniversitesinde öğrenim gören AYAY bölümü öğrencilerinin araştırma sürecindeki düzeylerini yansıtmaktadır diğer üniversitedeki öğrencilere genellenemez. Araştırmada anketlerde yer alan verilerin öğrencilerin gerçek durumlarını yansıttığı varsayılmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan analizler sonucunda Gümüşhane Üniversitesi AYAY bölümü öğrencilerinin SYT'lerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğrenim hayatı süresince ve mesleki yaşamı süresince fiziki güç gerektirecek birçok iş ile karşılaşacak olan AYAY öğrencilerinin SYT'lerini yükseltmek amacı ile teşvik edici faaliyetler gerçekleştirilmelidir. Bu faaliyetler planlanırken yaş, cinsiyet, ailenin spora yaklaşımı, geçmiş spor deneyimi, haftalık spor süresi, spor derslerinin meslek için önemi gibi faktörlerin spora yönelik tutum üzerinde etkili olduğu göz ardı edilmemelidir.

Etik

Etik komite onayı: Çalışmada kullanılan veri toplama aracı için Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 95674917-108.99-E.44135 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Kullanılan SYT ölçeği için ölçek sahibinden elektronik posta yolu ile onay alınmıştır. Ayrıca anketi dolduran her bir katılımcıdan anketi gönüllü olarak doldurduğuna dair sözlü onam alınmıştır.

Bilgilendirilmiş onay: Yok.

Akran İncelemesi

İç ve dış inceleme yapılmıştır.

Yazarların Katkısı

Bu çalışmanın; çalışma konsepti, literatür araştırması, çalışma tasarımı, veri toplama, veri analizi, veri yorumlaması, yazım ve kritik revizyon işlerinin tamamı yazarlar tarafından eşit bir şekilde yapılmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemektedir.

Finansman

Çalışma için herhangi bir finansman desteği kullanılmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Koçak H, Çalışkan C, Aslan R, Yazgan J, Kozyel M. *Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü Tercih Rehberi-2020*. Ankara; 2020.
2. National Fire Protection Association. NFPA 1582 Standard on Comprehensive Occupational Medical Program for Fire Departments. 2013 Edition. Massachusetts; 2013.
3. Horn GP, Kesler RM, Kerber S, et al. Thermal response to firefighting activities in residential structure fires: impact of job assignment and suppression tactic. *Ergonomics*. 2018;61(3):404-419. doi:10.1080/00140139.2017.1355072.
4. Dennison KJ, Mullineaux DR, Yates JW, Abel MG. The Effect of Fatigue and Training Status on Firefighter Per-

- formance. *Journal of Strength and Conditioning Research*. 2012;26(4):1101-1109.
5. Riera SQ, González BS, Alvarez JT, Del Fernández MMF, Saura JM. The physiological effect on rescuers of doing 2min of uninterrupted chest compressions. *Resuscitation*. 2007;74(1):108-112. doi:10.1016/j.resuscitation.2006.10.031.
  6. López-González A, Sánchez-López M, Garcia-Hermoso A, López-Tendero J, Rabanales-Sotos J, Martínez-Vizcaíno V. Muscular fitness as a mediator of quality cardiopulmonary resuscitation. *Am J Emerg Med*. 2016;34(9):1845-1849. doi:10.1016/j.ajem.2016.06.058.
  7. Kirilin LK, Nichols JF, Rusk K, Parker RA, Rauh MJ. The effect of age on fitness among female firefighters. *Occupational Medicine*. 2017;67(7):528-533. doi:10.1093/occmed/kqx123.
  8. Önal Ö. Acil Sağlık İstasyonlarında Çalışan Personelin Mesleki Risk Durumları Özgür. *Journal of Contemporary Medicine*. 2015;5(4):239-244. doi:10.16899/ctd.46579.
  9. Janssen I, LeBlanc AG. Systematic review of the health benefits of physical activity and fitness in school-aged children and youth. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*. 2010;7(40):1-16. doi:10.1186/1479-5868-7-40.
  10. Eagly AH, Chaiken S. *The psychology of attitudes*. Harcourt brace Jovanovich college publishers; 1993.
  11. Ajzen I, Fishbein M. *The Influence of Attitudes on Behavior*. Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers; 2005.
  12. Aksoy D, Canli U, Atmaca K. Üniversite Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Örneği). *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*. 2020;3(1):162-170.
  13. Alp H, Süngü B. Üniversite Öğrencilerinin Spora Karşı Tutumlarına Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2016;5:129-136.
  14. Çoban Ü, Bayazıt B, Atalı L, Uca M. Üniversite Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumlarının Benlik Saygısı Düzeyine Etkisinin İncelenmesi (Doğu Marmara Bölgesi Üniversiteleri Örneği). *Turkish Studies*. 2020;15(1):105-116. doi:10.29228/TurkishStudies.39954.
  15. Göksel AG, Caz Ç, Yazıcı ÖF, İkizler HC. Farklı Bölümlerdeki Öğrencilerin Spora Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması: Marmara Üniversitesi Örneği. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*. 2017;8(2):123-134. doi:10.17155/omuspd.322783.
  16. Milanović Z, Sporiš G, Trajković N, et al. Attitudes Towards Exercise and the Physical Exercise Habits of University of Zagreb. *Annales Kinesiologie*. 2013;4(1):57-70.
  17. Yıldız AB, Arı Ç, Yılmaz B. Üniversite Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Ankara Yıldırım Beyaz Üniversitesi Örneği). *Muş Alparslan Üniversitesi Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*. 2017;1(1):35-45.
  18. Sarı A, Taylan S. İlk ve Acil Yardım Önlisans Programı Öğrenci ve Mezunlarının Spora Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Spor metre The Journal of Physical Education and Sport Sciences*. 2020;18(2):39-49. doi:10.33689/spormetre.579293.
  19. Gümüşhane Üniversitesi. Birimlere Göre Öğrenci Sayıları. https://obs.gumushane.edu.tr/oibs/public_stats/index.aspx. Erişim Tarihi: 30.11.2019.
  20. Yazıcıoğlu Y, Erdoğan S. *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık, Ankara. 2004;(s 53).
  21. executive summary of the clinical guidelines on the identification, evaluation, and treatment of overweight and obesity in adults. *Arch Intern Med*. 1998;158(17):1855-1867. doi:10.1001/archinte.158.17.1855.
  22. Şentürk HE. Spora Yönelik Tutum Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerliliği ve Güvenirliği. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2014;7(2):8-18.
  23. SPSS statistics for windows. Armonk, NY; 2013.
  24. Koçak F. Üniversite Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumları: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2014;12(1):59-69. doi:10.1501/Sporm_0000000254.
  25. Kalfa M. Dış Hekimliği Fakültesindeki Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumları. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2019;17(1):165-181. doi:10.33689/spormetre.467670.
  26. Şimşek A, Karahüseyinoğlu MF. Üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının incelenmesi: Fırat Üniversitesi örneği. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*. 2020;11(1):46-54. doi:10.17155/omuspd.595475.
  27. Kangal M, Hünük D, Demirhan G. İlköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*. 2006;17(2):48-57.
  28. Albarracín D, Zanna MP, Johnson BT, Kumkale GT. *Attitudes: Introduction and Scope*. Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers; 2005.
  29. Tomik R, Olex-Zarychta D, Mynarski W. Social values of sport participation and their significance for youth attitudes towards physical education and sport. *Studies in Physical Culture and Tourism*. 2012;19(2):99-104.
  30. Türkmen M, Abdurahimoğlu Y, Varol S, Gökdağ M. İslami İlimler Fakültesi Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Bartın Üniversitesi Örneği). *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*. 2016;2(1):48-59.
  31. Varol R, Varol S, Türkmen M. Bartın Üniversitesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Spora Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*. 2017;3(2):316-329.
  32. Caz Ç, Bıçakçı YS, Nakipoğlu FF. Spora Yönelik Tutum ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğrencileri Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*. 2019;10(3):484-491.
  33. Çoban Ü, Bayazıt B, Uca M. Üniversite Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumlarının Yaşam Kalitesi, Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi: Doğu Marmara Bölgesi Üniversiteleri Örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırma*

- maları Dergisi*. 2020;15(26):4362-4385. doi:10.26466/opus.665339.
34. Akoğuz Yazıcı N, Kalkavan A, Özdilek Ç. Üniversite Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Dersine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *International journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*. 2016;4(SI 2):404-411. doi:10.14486/IntJSCS566.
35. Yanık M, Çamlıyer H. Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutumları İle Okula Yabancılaşma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *Uluslararası Spor, Egzersiz & Antrenman Bilimi Dergisi*. 2015;1(1):9-19. doi:10.18826/ijsets.95709.
36. Yüksel M. Cinsiyet ve Spor. *Journal Of History School*. 2014;7(XIX):663-684. doi:10.14225/joh581.
37. Belli E, Bedir F, Turan M. Üniversite Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumları ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2019;(S.9):89-103. doi:10.29157/etusbe.123.
38. Fenczyn J, Szmigiel C. Attitude Towards Physical Activity Among Boys and Girls With Simple Obesity. *Studies in Physical Culture & Tourism*. 2006;13(2):33-41.
39. Deforche BI, Bourdeaudhuij IM de, Tanghe AP. Attitude toward physical activity in normal-weight, overweight and obese adolescents. *J Adolesc Health*. 2006;38(5):560-568. doi:10.1016/j.jadohealth.2005.01.015.

Acil Yardım ve Afet Bilimi

Yazarlar için Talimatlar

Tüm makaleler elektronik olarak www.je-ads.org adresine online yüklenmelidir.

Amaç

Acil Yardım ve Afet Bilimi Dergisi (AYAB) /Journal of Emergency Aid and Disaster Science (JEADS) acil yardım ve afet yöneticileri ve acil durum veya afet ile ilgili çalışmalar yürüten tüm profesyonellerin hastane öncesi medikal uygulamaları, arama ve kurtarma çalışmaları, hastane içindeki acil tıbbi bakım, afet tıbbi ve halk sağlığı çalışmaları, bütünlük afet yönetimi kapsamına giren; hazırlık, zarar azaltma, müdahale ve iyileştirme çalışmaları ile afet eğitimi konularındaki kapsamlı bilgiyi bünyesinde toplar. AYAB yukarıda belirtilen alanlarla ilgili nitel ve nicel bilimsel çalışmaları raporlayan ve tartışan küresel bir platform sunar.

Makale Türleri

Gönderilecek makaleler genel olarak kendi araştırma yöntemlerine uygun olarak hazırlanmalıdır:

- Gözlemsel araştırmalar için STROBE (strengthening the reporting of observational studies in epidemiology),
- Deneysel araştırmalar için CONSORT (consolidated standards of reporting trials),
- Sistematik derleme ve meta analizler için PRISMA (preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses),
- Vaka raporları için CARE (case report),
- Nitel araştırmalar için SRQR (Standards for Reporting Qualitative Research) veya COREQ (Consolidated criteria for reporting qualitative research),
- Sağlık hizmetlerinde kaliteyi iyileştirme araştırmaları için SQUIRE (standards for qQuality improvement reporting excellence),
- Sağlık ekonomik değerlendirmesi için CHEERS (consolidated health economic evaluation reporting standards) rehberleri kullanılmalıdır.

Özgün Araştırma:

Özgün araştırmalar, afet tıbbi, afet yönetimi, afet eğitimi ve afet mühendisliği gibi afetlerle ilgili alanlardaki niteliksel araştırmalar veya epidemiyolojik ve toplum temelli niceliksel temel ve klinik çalışmalardır. Çalışma giriş, yöntem, bulgular, tartışma ve sonuç alt başlıklarını içermelidir. Çalışmaya referanslar ve yapılandırılmış özet de dahil edilmelidir.

Çalışma en fazla 4.000 kelime (referans ve yapılandırılmış özet dahil), 7 tablo veya şekilden oluşur.

Kısa Rapor:

Sahadaki gerçek afet olayları veya ileriki araştırmalar için küçük gruplar üzerinde yapılan çalışmalardan elde edilen verilerin, egzersizlerin, tatbikatların veya pilot bir çalışmanın raporlanmasıdır. Rapora referanslar ve yapılandırılmış özet dahil edilmelidir. Rapor en fazla 2.000 kelime (yapılandırılmış özet dahil), 10 referans ve 2 tablo veya şekilden oluşur.

Sistematik İncelemeler:

Sistematik incelemeler dar bir konuda literatürün kapsamlı bir gözden geçirilmesini temel alır. Kaynaklar literatürün son 5 yılını içermeli, ancak bunlarla sınırlı olmamalıdır. Makaleler PRISMA kontrol listesine uygun olarak hazırlanmalıdır.

Derleme Makale:

Derleme makale, özet, giriş, yazar tarafından belirlenen alt başlıklar, sonuç ve öneriler bölümlerinden oluşur. Derleme makalede giriş ve sonuç-öneriler bölümü dışındaki alt başlıklar yazar tarafından oluşturulur. Başlıklar numaralı sistem kullanılmadan genel kurallar bölümünde belirtilen şekilde sistematik olarak gösterilmelidir. Giriş bölümünde makalenin amacı ve dayandığı bilimsel düşünceler açık olarak ifade edilmeli; ortaya konan sorun Dünyada ve Türkiye'deki Afet Bilimiyle ilgili alan yazınla ilişkilendirilmelidir. Derlemeler en fazla 5.000 kelimeden (referans ve özet dahil) oluşur.

Not: Derleme makale araştırmaları davet üzerine kabul edilir.

Olgu Sunumu:

Acil yardım ve afet bilimi araştırmalarında nadiren karşılaşılan ve eğitim açısından önem taşıyan olguların veya olumsuz koşulların tanımlanmasıdır. Mevcut literatürde belgelenmemiş koşullar, bulgular veya olumsuz durumlar ve bilinen bir uygulamanın ya da bilimsel bulguların belgelenmemiş olumsuz etkilerini konu alan makalelerdir. Olgu sunumu özet, giriş, olgu sunumu, tartışma ve sonuç bölümlerinden oluşur. Giriş bölümünde konunun afetler ile ilgili önemine vurgu yapılmalıdır. Burada, olguya ait gerekli tüm ayrıntılar en az üç-dört sorunu ortaya koyacak ve okuyucunun düşünmesini sağlayacak şekilde verilmeli ve olgu sunumunun etik yönü açıklanmış olmalıdır. Tartışma bölümünde, olguda

verilen sorulara tam olarak yanıt aranmış olmalıdır. Olgu sunumu en fazla 1.500 kelime (yapılandırılmış özet dahil), 10 referans, 2 tablo veya şekilden oluşur.

Editöriyel Yorum:

Dergide yayınlanan bir araştırmanın, o konunun uzmanı olan veya üst düzeyde değerlendirme yapan bir hakemi tarafından kısaca yorumlanması amacını taşımaktadır. Yazarları, dergi tarafından seçilip davet edilir. Özet, anahtar sözcük, tablo, şekil, resim ve diğer görseller kullanılmaz. Editöriyel yorum en fazla 1.000 kelimeden (referans dahil) oluşur.

Editöre Mektup:

Dergide daha önce yayınlanan bir yazının önemini, gözden kaçan bir ayrıntısını, eksik kısımlarını ya da düzeltmesini tartışabilir. Ayrıca derginin kapsamına giren alanlarda okurların ilgisini çekebilecek konular ve özellikle eğitici olgular hakkında da Editöre Mektup formatında yazılar yayınlanabilir. Okuyucular da yayınlanan yazılar hakkında yorum içeren Editöre Mektup formatında yazılarını sunabilirler. Özet ve anahtar sözcüklere gerek yoktur. Hakkında mektup yazılan yayına ait cilt, yıl, sayı, sayfa numaraları, yazı başlığı ve yazarların adları açık bir şekilde belirtilmeli, kaynak listesinde yazılmalı ve metin içinde atıfta bulunulmalıdır. Editöre mektup en fazla 500 kelime, 5 referanstan oluşur. Özel bir makaleye yanıt veriliyorsa bir sonraki dergi sayısının yayın tarihinden altı (6) hafta öncesine kadar gönderim yapılmalıdır.

Yazarların Etik/Yasal Sorumlulukları

Gönderilen makale daha önce herhangi bir yerde (özet veya ön rapor hariç) yayınlanmamış olmalıdır. Yazar olarak listelenen her kişinin, çalışmaya büyük oranda katılmış olması beklenir. Yazarların sırası, ilk gönderimden önce belirlenmelidir. Akran değerlendirmesi sürecinde veya kabulden sonra yazar listelerine ekleme veya silme işlemleri, Dergi Editörlüğü tarafından onaylanmalı ve TÜM yazarların imzaladığı bir Yazarlık Formu Değişikliği tamamlanmalıdır. Yalnızca bir yazar, dergiye gönderim yapıldıktan sonra makale dosyasından çıkarılmasını isteyebilir. Dergide yayınlanan makalelerde ifade edilen görüşler ve fikirler yazarların bakış açılarını yansıtır. Editör, Yardımcı Editörler, Yayın Kurulu ve Yayıncı bu gibi durumlar için hiçbir sorumluluk ya da yükümlülük kabul etmez. Yayınlanan içerik ile ilgili tüm sorumluluk yazarlara

aittir. Tüm makaleler Dergi'nin web sitesine online gönderilmelidir: www.jeads.org

Acil Yardım ve Afet Bilimi ICMJE (International Committee of Medical Journal Editors) tavsiyeleri ile COPE (Committee on Publication Ethics)'nin Editör ve Yazarlar için Uluslararası Standartlarını dikkate almaktadır. Lütfen COPE web sitesini ziyaret edin.

Anonim Hastalar ve Bilgilendirilmiş Onam

Bir hastanın gizliliğinin dikkatli bir şekilde korunmasını sağlamak ve yazıda bildirilen insan deneklerle yapılan deneysel soruşturmanın bilgilendirilmiş onam ile yapıldığını ve kurum tarafından istenen insan denekleri ile deneysel araştırma için etik kuralların tümünün uygulandığını doğrulamak yazarın/ların sorumluluğundadır. Yazarlar, hastalardan yazılı onay almadıkça, hastanın gözlerini maskelemeli ve hastaların adlarını çıkarmalıdır. Etik konular ve izinlerine Yöntem bölümünde belirtildiği üzere Etik başlığı altında (Etik kurul kurum adı, tarih ve sayı no; olgu sunumlarında, bilgilendirilmiş gönüllü olur/onam formunun imzalandığına dair bilgi) yer verilmelidir.

Araştırmada İnsan ve Hayvanların Korunması

Yazarlar, insan konusundaki deneyleri raporlarken, takip edilen prosedürlerin, insan deneyleri için sorumlu komitenin (kurumsal ve ulusal) etik standartlarına ve 2004'te revize edilen Helsinki Deklarasyonu'na uygun olduğunu teyit etmelidir. Hayvanlar üzerindeki deneyleri raporlarken, yazarlar, laboratuvar hayvanlarının bakımı ve kullanımı için kurumsal ve ulusal rehberlerin izlendiğini doğrulamalıdır. Etik konular ve izinlerine Yöntem bölümünde belirtildiği üzere Etik başlığı altında (Etik kurul kurum adı, tarih ve sayı no ve diğer bilgiler) yer verilmelidir.

Telif Hakkı

Tüm yazarlar, derginin Form TÇB 1.0. Telif ve Çıkar Çatışması Formu'nu imzalayıp makale ile göndermelidir.

İzinler

Yazarlar, basılı ya da elektronik formatta yer alan resimler, tablolar ya da diğer her türlü içerik dâhil daha önce yayınlanmış içeriği kullanırken telif hakkı sahibinden izin almalıdır. Telif hakkı sahibi tarafından istenebilecek izin ücretleri, Dergi'nin telif hakkına sahip olan Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği'nin sorumluluğu değil, ödünç alınan materyalin kullanılmasını isteyen yazarların sorumluluğundadır. Bu konudaki yasal, mali ve cezai sorumluluk

yazarlara aittir.

Yazarlar tarafından gönderilen çalışmalar, intihal programı ile taranmaktadır. Dergi aşağıdaki filtreleme kriterlerini uygulamaktadır:

- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Ayrıca, Acil Yardım ve Afet Bilimi Dergisi aşağıdaki durumları intihal olarak kabul etmektedir:

- Bir başkasına ait eseri kendi çalışması gibi göstererek yayınlamaya çalışmak,
- Bir başkasına ait eserde yer alan cümleleri veya fikirleri atfı yapmadan kullanmak,
- Bir eserden yapılan alıntı işleminde ilgili esere atfı yapmadan, referans yazarın ifadelerini değiştirmek ve/veya farklı kelimelerle referans eseri kullanarak, kendi çalışmasında yer vermek.
- Alıntılarda, kullanılması gerektiği halde cümleleri tırnak içinde göstermemek ya da daha küçük yazım boyutu ile belirtmemek,
- Eserlere yapılan atıflarda referans kaynağı doğru olarak vermemek ya da yanılmak,

Makalenin Hazırlanması

Başlık ve Yazar Bilgi Sayfası

Başlık ve yazar bilgi sayfası ana metinden ayrı bir belge olarak hazırlanmalı ve makalede isimlere yer verilmemelidir. Bu sayfada (a) makalenin Türkçe ve İngilizce tam başlığı, (b) yazarların tam adı, en yüksek akademik dereceleri, bağlantıları ve ORCID numaraları, (c) sorumlu yazarın ad, adres, telefon, fax ve e-mail adresi, (d) Gönderilen makale daha önce herhangi bir kongre ya da sempozyumda sunulmuş ise bilgisi, (e) 50 karakter boşluğunu aşmayan (boşluk dahil) Türkçe ve İngilizce kısa makale başlığı, (f) herhangi bir kurumdan fon desteği alınarak yapılmış (Kurum adı, Hibe destek yılı ve Hibe numarası) ya da tez çalışmasından üretilmiş ise bunların bilgisi ya da bunların olmadığı bilgisi, (g) her bir yazarın sağladığı katkı (çalışma konsepti, literatür araştırması, çalışma tasarımı, veri toplama, veri analizi, veri yorumlaması, yazım ve kritik revizyon işleri), (i) (isteğe bağlı) twitter sosyal medya hesabında paylaşımak üzere sorumlu yazarın twitter hesap adı ve çalışmanın özgünlüğünü tanımlayan 120 karakteri geçmeyen bir paragraf verilmesi (verilmediği takdirde sadece başlık kullanılacaktır) gerekmektedir. (g) maddesi için, örneğin yazar isim baş harfleri kullanılarak, CC çalışma

konsepti ve literatür araştırmasını; HK veri toplama; BS, GU, MK veri analizi ve yorumlaması; JY, MD yazımı; tüm yazarlar kritik revizyonu yapmıştır. Makalenin Türkçe ve İngilizce başlığı kısa ve konuyu kapsayacak şekilde olmalıdır. Ana Metin – Metin içinde yazarları tanımlayan herhangi bir bilgi verilmemelidir.

Organize bir makale beş (5) ana başlıktan oluşur: Giriş, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuç ve Öneriler. Makaleye katkısı bulunan bir araştırmacı veya finansal desteği olan bir destekçiye Teşekkür bölümünde (sonuç ve öneriler bölümünden sonra) bir paragraf ile teşekkür edilebilir. Organize bir makale detaylı olarak aşağıda verilmiştir:

Giriş: Bu bölümde makalenin dayandığı bilimsel düşünceler açık olarak ifade edilmeli; ortaya konan sorun Afet Tıbbı ve Yönetimi ile ilişkilendirilmelidir.

Yöntem: Bu bölümde (1) araştırmanın amacı ve türü, (2) araştırma sorusu veya hipotezi, (3) araştırmanın yapıldığı yer ve özellikleri, (3) araştırmanın örnekleme ve seçim şekli, (4) verilerin toplanması, kullanılan istatistik programı ve analizi, (5) araştırmanın etik yönü ve izinler, (6) diğerlerine, açık bir şekilde yer verilmelidir.

Bulgular: Bulgular, araştırma sorularına yanıt verecek şekilde ve sistematik biçimde sunulmalıdır. Bulgularda tablonun önce, açıklamasının sonra verilmesine, yorum ifadesinin kullanılmamasına dikkat edilmelidir.

Tartışma: Tartışma, araştırma sorularına yanıt verecek şekilde ve sistematik biçimde sunulmalıdır. Tartışma bölümünde başlık belirtilmemelidir. Ayrıca bu bölümde bulguların tekrar verilmemesine özen gösterilmelidir. Niteliksel çalışmalarda bulgular ve tartışma bölümü birlikte ele alınarak yazılabilir. Tartışma başlığından sonra Kısıtlılıklar başlığı açılır. Burada, çalışmanın kısıtlılıkları tanımlanmalı ve gelecek araştırmalar için öneriler yapılmalıdır. Ayrıca, verilen açıklamaları destekleyen veya reddeden referanslar da verilebilir. Burada alt başlık olarak *Sınırlılıklar* başlığına yer verilmelidir.

Sonuç ve Öneriler: Bu bölümde araştırmadan elde edilen temel bulguların önemi vurgulanarak, çıkarımda bulunulmalı; araştırma sonuçlarının Acil Yardım ve Afet Bilimi alanına katkısına değinilmelidir. Ayrıca araştırma bulguları doğrultusunda önerilere de yer verilmelidir. Bu başlıktan sonra *Teşekkür (varsa)*, *Etik*, *Çıkar Çatışması* ve *Finansman* alt başlıkları verilmelidir.

Not: Ana metin Giriş ile başlar ve diğer başlıklar ile devam eder.

Anahtar Kelimeler:

Özet bölümünün sonunda Türkçe ve İngilizce olarak 3-5 tane anahtar sözcüğe yer verilmelidir. Anahtar sözcüklere büyük harfle başlamalı ve diğer sözcüklerin ilk harfi küçük yazılmalı, sözcükler arasında virgül olmalı ve son sözcüğün bitimine nokta konulmalıdır. (Örnek: Anahtar Sözcükler: Afet, Deprem, Afet Yönetimi.)

Özgün Araştırma Makaleleri için Özet:

- Türkçe ve İngilizce özetler aynı sayfada yer almalıdır. Özet bölümü her iki dil içinde en fazla ayrı ayrı 250 kelime olmalıdır.
- Özet ve Abstract kelimeleri sadece baş harf büyük olacak şekilde ve 12 punto büyüklüğünde yazılmalıdır.
- Makalenin Türkçe özet bölümü "Giriş, Amaç, Yöntem, Bulgular, Sonuç" başlıklarını içerirken; İngilizce Abstract bölümünde "Introduction, Purpose, Methods, Results, Conclusion" başlıklarına yer verilmelidir.
- Özet bölümünde kaynak belirtilmemelidir.

Organize Olmayan Makaleler için Yapılandırılmamış Özet:

Özet bölümü her iki dil içinde en fazla ayrı ayrı 200 kelime olmalıdır. Özet konuyu kapsayıcı olmalıdır. Genel ifadelerden uzak durulmalı ve kısaltmalardan kaçınılmalıdır.

Kısaltmalar

Standart bir ölçü olmadığı sürece her kısaltma için ilk tam yazımdan sonra kısaltmayı parantez içinde veriniz (örneğin, Sağlık Bakanlığı (SB)).

Referanslar

Referansların doğruluğundan yazarlar sorumludur. Metin içindeki referansları ilk kez belirttikleri sırayla numaralandırılmalı ve American Medical Association (AMA) sitilinde gösterilmelidir. Metin içindeki referans gösterirken üst basamak rakam dizilimini kullanılmalıdır (örneğin, Bütünleşik afet yönetimi sistemi ile Türkiye 2009 yılında tanışmıştır.1). Örnek referanslar aşağıda verilmiştir:

- Makale: Çalışkan C, Algan A, Koçak H, Biçer BK, Şengelen M, Çakır B. Preparations for Severe Winter Conditions by Emergency Health Personnel in Turkey. *Disaster Med Public Health Prep.* 2014;8:170-173. doi:10.1017/dmp.2014.28.
- Kitap: Eryılmaz M. *Introduction to Disaster.* 2nd ed. (Eryılmaz M, Dizer U, eds.). Ankara: Unsal Press; 2007.
- Kitap Bölümü: Altıntaş KH. *Disasters and Disaster Medicine.* In: Güler Ç, Akın L, eds. *Public Health: Basic Knowledge.* 3rd ed. Ankara: Hacettepe University Press; 2015:1106-1129.

- Konferans Sunumları: Sari B, Koçak H, Çalışkan C. Syrian Refugees in Turkey, Life Conditions. In: *Prehospital and Disaster Medicine.* Vol 32. ; 2017:S81. doi:10.1017/S1049023X17002126.
- Rapor: Altıntaş KH, Ağalar F, Çelikli S, Tüleylioğlu M. *Emergency Patient Transport.* Ankara; 1997. doi:4.
- İnternet: ADAYDER. Annual Report of Emergency and Disaster Management Association. Çanakkale; 2012. <http://dosya.ayayder.org/2011-2012-FAALİYET-RAPORU.pdf>.
- Mevzuat: Official newspaper. Communiqué on Implementation Procedures and Principles of Emergency Service in Health Facilities with Beds. Republic of Turkey; 2009.
- Tez: Çalışkan C. Evaluation of Ambulance Patient Record Forms of the Patients Transferred by 112 Ambulances from Gökçeada and Bozcaada from 01/01/2009 to 31/12/2013. 2015.

Makalenin Hazırlaması

Dergiye gönderilen metinler aşağıda verilen özellikler kapsamında olmalıdır. Kabul edilen yayınların dizgi ve baskısı sırasında bu özellikler değiştirilebilir:

- Makale Times New Roman yazı tipi ile yazılmalı, satır aralığı metinde 1,5 dipnotta 1 olmalıdır. Dipnot mümkün olduğu kadar az kullanılmalıdır.
- Yazı Boyutu: Başlıkta 14, metinde 12, özetlerde 10 ve dipnotlarda 9 punto olmalıdır
- Kâğıt Boyutu: A4 Dikey (Makalede yatay sayfalara yer verilmemelidir)
- Kenar boşlukları; 2,5 cm (Üst Kenar, Alt Kenar, sol ve sağ kenar) olmalıdır.
- Makalenin tamamı iki yana yaslı şeklinde olmalı, ana başlık hariç, başlık ve paragraf girişleri ise sola yaslanmalıdır.
- Ana ve alt başlıklar (Giriş, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sınırlılıklar, Sonuç ve Öneriler, Teşekkür (varsas), Etik, Çıkar Çatışması, Finansman ve Kaynaklar) 14 punto olarak **koyu** yazılmalıdır. Ana başlıkların altında yer alan alt başlıklar (ikinci düzey) 12 punto, koyu ve ilk harfleri büyük olmalıdır. Üçüncü düzey ve sonraki başlıklar 12 punto ve italik yazılmalıdır.
- Türkçe metinlerde ondalıklı sayılar ayrılırken virgül, İngilizce metinlerde nokta kullanılmalıdır.
- Yüzde (%) işareti ile rakamlar arasında boşluk bırakılmamalıdır. Yüzde işareti Türkçe makalelerde rakamın önünde, İngilizce makalelerde rakamdan sonra yazılmalıdır.
- Bulguları yazarken n sayısı verilirken '%70,2 (n=58)' şeklinde gösterilmelidir.

- ( ), " " ve / işareti kullanılan yerlerde cümle/sözcük öncesi ve sonrası 1 (bir) karakter boşluk bırakılmalıdır.
- Metin içindeki madde yazımlarında sayı ya da harf kullanılmamalıdır.
- Başlıkta kısaltma kullanılmamalıdır. Kısaltmalar, ilgili sözcüklerin özet veya metin içinde ilk kullanıldığı yerde yapılmalı ve kısaltma sayısı olabildiğince az olmalıdır.
- Makale genelinde ifadelerde pasif ve geniş zaman kullanılmalı, (ülkemiz yerine Türkiye'de, Araştırmamız yerine bu araştırmada gibi) giriş bölümünde genel yargı ifadesi (doğrudur, böyledir, kesindir gibi) kullanılmamaya, özen gösterilmelidir.
- Makale metninde 10'un altındaki rakamlar yazı ile gösterilmelidir. Ayrıca 1. 2. ve 3. gibi sınıflamalarda yazı ile gösterilmelidir.
- Tablo başlıkları tablonun üzerinde verilmeli, sözcüklerin ilk harfleri büyük olmalı ve koyu yazılmalıdır (Örn: Tablo 1: Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü).
- Şekil/grafik başlıkları şekil/grafiklerin altında verilmeli, sözcüklerin ilk harfleri büyük olmalı ve koyu yazılmalıdır (Örn: Şekil 1: Yönetim Sistem Yaklaşımı).
- Tablo, Şekil ve Grafiklerin altında yer alan kaynaklar 10 punto ile yazılmalıdır.
- Bütün tablo, şekil ve grafiklerin başlıklarının yazılması ve metinde kullanılış sırasına göre numaralanması gerekir.

Kapak Fotoğrafı

Afet tıbbi ve afet yönetimiyle ilgili olay öncesi, sırası veya sonrası gerçekleşen zamanlardan anı donduran ve olayın ruhunu yansıtan kareler dergi kapağı olarak kabul edilmektedir. Fotoğraf göndermeden önce aşağıdaki talimatları okuyun:

- Fotoğraflar daha önce yayınlanmamış olmalıdır.
- Fotoğraflar 300 dpi çözünürlükte bir elektronik dosyayla sunulmalıdır; Renkli veya siyah beyaz kabul edilebilir.
- Sunulan tüm fotoğraflar ve resimler dergi tarafından kabul edildikten sonra her türlü kullanım dergiye aittir.
- Tüm gönderimler editörler tarafından incelenecektir. Editörler tarafından kabul edilen fotoğraflar, Dergi'nin gelecekteki kapakları üzerinde yer alacaktır.

Hakem Değerlendirmesi

Her araştırma makalesi en az 2 hakem tarafından gözden geçirilir. Eğer gerekiyorsa, gönderim istatistiksel inceleme için üçüncü bir hakeme gönderilecektir.

Hakemlerin kimlikleri gizli tutulur, ancak yazar kimlikleri hakemler tarafından bilinebilir.

Kabul Sonrası

Prova Sayfası ve Düzeltmeleri

Makaleler kabul tarih sırasına göre düzenlenir. Sorumlu yazar yayından önce dizgi seti makalesinin elektronik

bir prova metnini alır. Sorumlu yazar kendisine verilen süre içerisinde gerekli düzenlemeleri yaptıktan sonra makale prova metnini dergiye yükler.

Ambargo Politikası

Yayına kabul edilen makalelerin içeriği ve yayınlanma tarihi ile ilgili tüm bilgiler gizli tutulmaktadır. Kabul edilen

makalelerle ilgili veya içerdiği bilgiler, yayıncı tarafından o makaleye belirtilen tarihe kadar herhangi bir medyada (basılı, yayın veya elektronik) yer alamaz.

Bu dergi hakkında daha detaylı bilgi
için lütfen web adresine gidiniz:
www.jeads.org

